

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์
ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership ปี 2561

โดย มุลนิธิสตศรี-สฤษฎีวงศ์

กันยายน 2561

สัญญาเลขที่ TRP6140514

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์

ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership ปี 2561

คณะผู้วิจัย มุลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

1. นางสาวสมหญิง สายธนู
2. นางสาวดลยา หิรัณยศิริ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	2
บทคัดย่อ	6
Abstract	7
1. บทนำ	8
1.1 ที่มาโครงการ.....	8
1.2 วัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ	10
2. สรุปผลการดำเนินโครงการ.....	12
2.1 วิธีการดำเนินโครงการ	12
2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการ	15
3. ทิศทางการวิจัย และการประมวลความรู้.....	16
3.1 ทิศทางการวิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย ที่ส่งผลลัพธ์ต่อเด็กเยาวชน	16
3.1.1 หัวข้อวิจัยที่ 1: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่อง เป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)	16
3.1.2 หัวข้อวิจัยที่ 2: การวิจัยรวบรวมโรงเรียนที่มีคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาอย่าง มียุทธศาสตร์	22
3.2: การประมวลผลความรู้.....	24
3.2.1 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 1 กลุ่มปฐมวัย.....	24
3.2.2 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักเรียน	33
3.2.3 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 3 กลุ่มครู	37
3.2.4 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 4 กลุ่มโรงเรียน	45
3.2.5 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 5 กลุ่มพ่อแม่.....	52
3.2.6 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 6 กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่.....	54
3.2.7 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 7 กลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	62
ภาคผนวก: รายงานฉบับพิเศษเพื่อสื่อสารสาธารณะ.....	65

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

“ภาคีเพื่อการศึกษาไทย” หรือ “Thailand Education Partnership (TEP)” ก่อตั้งเมื่อปี 2560 จากการรวมตัวกันของบุคคล องค์กรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ มุ่งมั่นปฏิรูปการศึกษาไทย ภายใต้ความเชื่อที่ว่า “ระบบการศึกษาที่ดีเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม” โดยมีพันธกิจหลัก (1) สร้างเครือข่ายและพื้นที่การทำงานร่วม (Platform) เพื่อให้องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ทำงานหรือสนใจงานด้านการศึกษา เกิดการสานพลังพัฒนาการศึกษาไทยอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบ (2) เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางสังคม (Social Paradigm Movement) เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษา และการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงการตระหนักรู้ถึงพลังและความสามารถในการร่วมเปลี่ยนแปลงการศึกษา (3) เชื่อมโยงการทำงานกับภาคนโยบาย โดยทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนทุกภาคส่วนเพื่อเป็นเสียงสะท้อนความต้องการจากผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่ได้เผชิญกับปัญหาจริง ไปยังผู้กำหนดนโยบาย และสังเคราะห์ความคิดเห็นเหล่านี้บนฐานวิชาการเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้จริง มีรูปธรรมเพื่อให้บรรลุพันธกิจหลัก คือ การจัดงาน TEP Forum ทุกปี โดยเริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ.2561 “ถึงเวลาเปลี่ยนการศึกษาไทย” ในวันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561 ณ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นเวทีใหญ่ให้ภาคีเพื่อการศึกษาไทยทุกคนได้แลกเปลี่ยนแนวคิด นำเสนอองค์ความรู้ ประสบการณ์ ถอดบทเรียนเพื่อยกระดับการทำงาน ระดมสมองเพื่อหาแนวทางใหม่ และสื่อสารกับสังคมในวงกว้าง

ภายหลังจากเวที TEP Forum 2018 เสร็จสิ้น ภาคีฯ เห็นพ้องตรงกันว่า ควรมีการสรุปผลการจัดงานและทิศทางการก้าวต่อไปของ TEP จึงได้เกิด โครงการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership: TEP ปี 2561” โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาทิศทางการวิจัย/โจทย์วิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง Demand Side และงานวิจัยเชิงระบบ
2. ประมวลผลความรู้และใช้ความรู้จากการปฏิบัติขององค์กรภาคีด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และระดับปฏิบัติ

3. สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายรวมทั้งคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยที่ส่งผลถึงเยาวชน

ผลจากการสังเคราะห์และประมวลทิศทางการวิจัย/โจทย์วิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง Demand Side และงานวิจัยเชิงระบบ ได้ 2 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

หัวข้อวิจัยที่ 1: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่อง เป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)

การปฏิรูปการศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ปรารถนา (The Desired Outcomes of Education, DOE) อย่างชัดเจน เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ขับเคลื่อนไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน โดย DOE ที่กำหนดนั้น เกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่าเกิดจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือที่เรียกว่า Participatory Action Research เพราะนอกจากจะเป็นการวิจัยค้นคว้าหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แล้ว ยังเป็นการรับฟังความคิด กระตุ้นสร้างการตื่นตัว (Awareness) สร้างการมีส่วนร่วมในการยกระดับระบบการศึกษาไทย อีกทั้งยังเป็นการกำหนดพฤติกรรมสังคมโดยอ้อมให้ยอมรับแนวคิดนี้อีกด้วย

หัวข้อวิจัยที่ 2: การวิจัยรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาอย่างมียุทธศาสตร์

การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ปฐมวัย เด็กเยาวชน ครู โรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีความพร้อมและความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนไม่เท่ากัน โดยกลุ่มที่มีทุนเดิมมากที่สุด คือ กลุ่มโรงเรียน จึงได้ข้อสรุปว่าควรวิจัยรวบรวมทุนเดิมโรงเรียนดีมีคุณภาพ ซึ่งครอบคลุมถึงเครือข่ายผู้ปกครอง การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ภาคเอกชน และเครือข่ายเด็กเยาวชน ฯลฯ โดยเริ่มจากสร้างกระบวนการทางวิชาการในการกำหนดเกณฑ์การประเมินโรงเรียน ในแง่มุมของการเป็นโรงเรียน “ดีมีคุณภาพ” โดยมีผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นที่ตั้ง จากนั้นอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อช่วยในการประเมินและรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพทั่วประเทศ และเมื่อได้เห็นข้อมูลอย่างหลากหลายองค์ประกอบ จะทำให้สามารถ

สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อปิดช่องว่างและเสริมพลังการทำงานของพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูป

โดยการเปลี่ยนแปลง 7 ประเด็นโดยกลุ่ม/ภาคีต่างๆ มีทิศทาง เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนคือ

1. **กลุ่มปฐมวัย** : (1) สร้างความตระหนักเรื่องความสำคัญของช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์ทั้งชีวิต (2) ร่วมกันแสวงหาแนวทางในการปรับเปลี่ยน mindset ของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารการศึกษา และสังคมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องไปกับพัฒนาการสมัย (3) วางแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กปฐมวัยสู่ระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง
2. **กลุ่มเด็กเยาวชน** : การทำให้นักเรียนหรือเยาวชนไทยรู้จักตนเอง รู้ถึงความชอบ ความถนัด ความสามารถ และศักยภาพของตนเอง โดยผู้ดูแลล้อมนักเรียน เช่น พ่อแม่ ครู โรงเรียน และสังคม ฯลฯ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตน
3. **กลุ่มครู** : การแก้ไขระบบการผลิตและพัฒนาครูยังพบปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดความต่อเนื่องทางนโยบาย การผลิตและพัฒนาครูที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาด้านคุณภาพของคณาจารย์ ครุศาสตร์ – ศึกษาศาสตร์ การขาดจิตวิญญาณความเป็นครู ปัญหาด้านคุณภาพของระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยต้องแก้ตั้งแต่ (1) กระบวนการคัดเลือกนิสิตนักศึกษาครู (2) การเตรียมครูก่อนประจำการ (3) การคัดเลือกครู (4) การดูแลครูใหม่หลังบรรจุ (5) การดูแลครูประจำการ และ (6) สถาบันฝึกหัดครู
4. **กลุ่มโรงเรียน** : สร้างการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบ โดยมีส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) ผู้อำนวยการ มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นนักบริหารการศึกษามีอาชีพ (2) ครู มีศรัทธา มีจิตวิญญาณความเป็นครู และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (3) ผู้เรียน มีพื้นที่การเรียนรู้แบบเปิด มีฉันทะในการพัฒนาตนเอง มีเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ (4) โรงเรียน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกับผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
5. **กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง** : เน้นสร้างความเข้าใจให้พ่อแม่เรื่องบทบาทของพ่อแม่ในศตวรรษที่ 21 ผ่าน (1) ห้องเรียนพ่อแม่ที่เป็นเสมือนพี่เลี้ยง/โค้ชให้กับพ่อแม่ในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ รวมถึงเสริมสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และ (2) เครือข่ายพ่อแม่ เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยน

ประเด็นเรื่องกระบวนการทัศน์ทางการศึกษา ความรู้เรื่องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงเป็นชุมชนพ่อแม่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

6. **กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่** มีเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อน คือ สร้างให้เกิดกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในทุกจังหวัด โดยปัจจุบัน สามารถแบ่งเกณฑ์ความพร้อมของจังหวัดออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) จังหวัดที่มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ สิ่งที่ต้องทำต่อ คือ ค้นหาแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาจังหวัดต่อจากงานเดิมในอีก 3 ปีข้างหน้า (2) จังหวัดที่กำลังขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาจังหวัด สิ่งที่ต้องทำต่อ คือ วิเคราะห์ช่องว่างและค้นหาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาจังหวัดในระยะเวลา 1 ปี (3) จังหวัดที่มีความสนใจในการจัดการปฏิรูปการศึกษา สิ่งที่ต้องทำต่อ คือ ค้นหาแนวทางการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายในการปฏิรูปการศึกษา
7. **กลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา** : สร้างพื้นที่ทดลองเพื่อขยายผลนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพโดยมีกรอบแนวคิดของพื้นที่นวัตกรรม คือ (1) มีสภาพการทำงานที่ยืดหยุ่น เพื่อเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมและแก้ไขระบบ (2) เชื่อมต่อกับระบบการศึกษาปัจจุบัน สามารถส่งต่อข้อเสนอแนะทางนโยบายสู่การปฏิบัติทั่วประเทศ (3) เปิดให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้าร่วม เช่น ภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น จังหวัด ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ (4) รับรองด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างเสถียรภาพจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

บทคัดย่อ

“ภาคีเพื่อการศึกษาไทย” หรือ “Thailand Education Partnership (TEP)” เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคล องค์กรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ภายใต้ความเชื่อว่า “ระบบการศึกษาที่ดีเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม” โดยมีการจัดงาน TEP Forum ทุกปี โดยเริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ.2561 ในชื่อ TEP Forum 2018 “ถึงเวลาเปลี่ยนการศึกษาไทย”

ภายหลังจากเวที TEP Forum 2018 เสร็จสิ้น ภาคีฯ เห็นพ้องตรงกันว่า ควรมีการสรุปผลการจัดงานและทิศทางการก้าวต่อไปของ TEP จึงได้เกิด โครงการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership: TEP ปี 2561”

ผลจากการสังเคราะห์และประมวลทิศทางการวิจัย/โจทย์วิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง Demand Side และงานวิจัยเชิงระบบ ได้ 2 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

- หัวข้อวิจัยที่ 1: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่อง เป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)
- หัวข้อวิจัยที่ 2: การวิจัยรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาอย่างมียุทธศาสตร์

Abstract

Thailand Education Partnership (TEP) is a union of Thai active citizens who believes that “A good education system is created by participation and contribution of every member in the society”. Corresponding to this belief, TEP hosts a big event annually, started from year 2018 under the name “TEP Forum 2018: It’s time to change Thai Education”

TEP Forum 2018 was successful and TEP members agreed on conducting After Action Review and discussing about the future direction under the project named “Knowledge management and strategic plan development for Thailand Education Partnership: TEP (Year 2018)”

Analyzing and synthetizing insights, information and knowledge from demand-side stakeholders and players in Thai education system, TEP finally concludes into 2 research topics which aim to bring about knowledge-driven educational reform.

- Research topic 1: Participatory Action Research regarding The Desired Outcomes of Education
- Research topic 2: Research on “good and quality schools” to create a nationwide database for supporting educational reform strategies

1. บทนำ

1.1 ที่มาโครงการ

นับตั้งแต่ปี 2558 ได้มีการประชุมระดมสมอง (Think Tank) อย่างไม่เป็นทางการเป็นประจำทุกเดือน โดยผู้เข้าร่วมเป็นบุคคล องค์กรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ที่มีส่วนสำคัญและมุ่งมั่นปฏิรูปการศึกษาไทย จนกระทั่งในปี 2560 ได้ก่อตั้งขึ้นเป็น “ภาคีเพื่อการศึกษาไทย” หรือ “Thailand Education Partnership (TEP)” เพื่อแสวงหาโอกาสเชิงยุทธศาสตร์และเชื่อมโยงภาคีทุกระดับเพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยเชื่อว่า “ระบบการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม” ทั้งร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมลงมือทำ ร่วมวัดและประเมินผล ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง เพราะไม่ว่าอย่างไร เราทุกคนต่างได้รับผลกระทบจากระบบการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม

พันธกิจหลักของ Thailand Education Partnership

1. สร้างเครือข่ายและพื้นที่การทำงานร่วม (Platform) เพื่อให้องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ทำงานหรือสนใจงานด้านการศึกษา เกิดการสานพลังพัฒนาการศึกษาไทยอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบ
2. เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางสังคม (Social Paradigm Movement) เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงการตระหนักรู้ถึงพลังและความสามารถในการร่วมเปลี่ยนแปลงการศึกษา
3. เชื่อมโยงการทำงานกับภาคนโยบาย โดยทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อเป็นเสียงสะท้อนความต้องการจากผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่ได้เผชิญกับปัญหาจริง ไปยังผู้กำหนดนโยบาย และสังเคราะห์ความคิดเห็นเหล่านั้นบนฐานวิชาการเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้จริง

มีรูปธรรมเพื่อให้บรรลุพันธกิจหลัก คือ การจัดงาน TEP Forum ทุกปี เพื่อเป็นเวทีใหญ่ให้ภาคีเพื่อการศึกษาไทยทุกคนได้แลกเปลี่ยนแนวคิด นำเสนอองค์ความรู้ ประสบการณ์ ถอดบทเรียนเพื่อยกระดับการทำงาน ระดมสมองเพื่อหาแนวทางใหม่ และสื่อสารกับสังคมในวงกว้าง โดยเริ่มครั้งแรกภายใต้ชื่อ TEP Forum 2018 “ถึงเวลาเปลี่ยนการศึกษาไทย” ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561 ณ องค์กรกระจายเสียงและเผยแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) โดยได้จัดเวทีใน 3 รูปแบบ คือ

1. เวทีสัมมนา
2. เวทีระดมสมอง
3. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภายใต้การทำงานขับเคลื่อน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) ปฐมวัย (2) เด็กเยาวชน (3) ครู (4) โรงเรียน (5) พ่อแม่ผู้ปกครอง (6) การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และ (7) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ต่างใช้องค์ความรู้เป็นฐาน สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาไทย

เปิดกว้างให้คนไทยทุกกลุ่ม
"รวมพลัง"
เพื่อร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง

TEP FORUM 2018

ถึงเวลาเปลี่ยน การศึกษาไทย

เพราะการสร้างการศึกษาที่ดี
เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน

เป้าหมายปลายทางของการเปลี่ยนแปลง...

- เด็กปฐมวัย... ที่ได้รับการเลี้ยงดู
สอดคล้องกับพัฒนาการ
- นักเรียน... ที่ไม่เข้าข่ายหลุด
- ครู... ที่ส่งเสริมศักยภาพเด็ก
- โรงเรียน... ที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์
- พ่อแม่... ที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้
- พื้นที่... การศึกษาก็เชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่
- พื้นที่นวัตกรรม... พื้นที่เพื่อสร้างนวัตกรรมการศึกษา

พบกับกิจกรรมหลากหลาย เช่น
TEP Keynote Speech โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี
TEP Talks "แรงบันดาลใจ... จากผู้ไม่ยอมพ่ายแพ้"
TEP Workshop "ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง"

5-6 พ.ค.61 9:00 - 18:00
ณ ห้อง Convention Hall
สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS)
สมัครเข้าร่วม และ ติดตามรายละเอียดได้ที่
TEPThaiEDU | TEP@thainhf.org
080 - 440 - 6421

1.2 วัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ ได้รับมอบหมายจากเครือข่ายฯ ให้เป็นผู้ดำเนินโครงการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership: TEP ปี 2561” ขึ้น โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์โครงการ Output และ Outcome ดังนี้

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อพัฒนาทิศทางการวิจัย / โจทย์วิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย
2. เพื่อประมวลผลความรู้และใช้ความรู้จากการปฏิบัติขององค์กรภาคีด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับนโยบายระดับพื้นที่ และระดับปฏิบัติ
 - 2.1 ความรู้ในการขับเคลื่อนจากฝั่ง Demand side และผู้ปฏิบัติ เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง เด็กเยาวชน ภาคเอกชน โรงเรียน ครู
 - 2.2 ความรู้ในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา เช่น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
3. เพื่อสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายรวมทั้งคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยที่ส่งผลลัพธ์ถึงเยาวชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสิ้นสุดการวิจัย

1. Output รายงานที่แสดงถึง
 1. สรุปผลการจัดกิจกรรม
 2. ประมวลผลความรู้และโจทย์เพื่อการวิจัยและพัฒนา และการขับเคลื่อนการศึกษาไทย
 - 2.1 ทิศทางการวิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทยที่ส่งผลลัพธ์ต่อเด็กเยาวชน ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง Demand Side และงานวิจัยเชิงระบบ
 - 2.2 ความรู้ที่ได้รับการประมวลและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการปฏิรูปการศึกษาไทย
 - 2.2.1 ความรู้ในการขับเคลื่อนจากฝั่ง Demand side และผู้ปฏิบัติ เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง เด็กเยาวชน ภาคเอกชน โรงเรียน ครู

2.2.2 ความรู้ในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา เช่น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การจัดการศึกษา เชิงพื้นที่

3. รายงานสื่อฉบับพิเศษเพื่อสื่อสารธารณะ

2. Outcome

1. ได้ประเด็นเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติขยายผลการปฏิรูปการศึกษา
2. ได้บทเรียนประสบการณ์ ความรู้จากการปฏิบัติขององค์กรภาคีด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และระดับปฏิบัติ เพื่อต่อยอดขยายผลในการปฏิรูปการศึกษาต่อไป
3. ได้เครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน รวมทั้งคนรุ่นใหม่ในการปฏิรูปการศึกษา

2. สรุปผลการดำเนินโครงการ

2.1 วิธีการดำเนินโครงการ

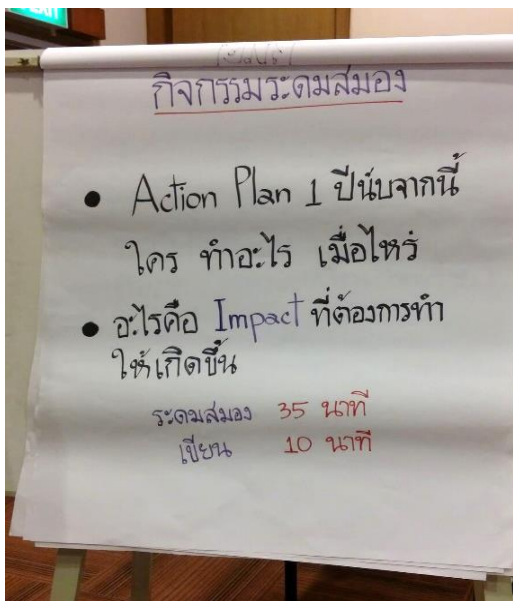
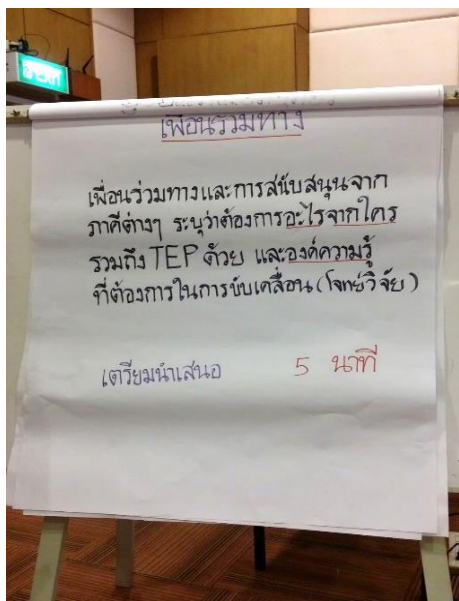
โครงการฯ มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 22-23 มิถุนายน 2561 ณ สามพรานริเวอร์ไซด์ จังหวัดนครปฐม โดยมีผู้เข้าร่วมกระบวนการทั้งสิ้นประมาณ 50 ท่าน ซึ่งมาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรมใหญ่ ๆ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1: การสรุปงาน TEP Forum

กิจกรรมที่ 2 การนำเสนอแผนการดำเนินงานต่อ (Action Plan) ใน 1-3 ปีข้างหน้า การระดมความเห็น เพื่อพัฒนาโจทย์ใหม่ๆ ที่เป็นจุดคานงัดในการปฏิรูป และการหากลไกทำงานร่วมกันระหว่าง 7 กลุ่ม

กิจกรรมที่ 3 กลไกการดำเนินงานในภาพรวมของ TEP

2. การประชุม “การสรุปผล และทิศทางการดำเนินงานต่อของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP)” ในวันที่ 31 สิงหาคม 2561 ณ มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์ โดยมีผู้ขับเคลื่อนหลักในทั้ง 7 กลุ่ม สมาชิก TEP Think Tank เพื่อเป็นการหารือเชิงลึกในการเชื่อมโยงบูรณาการการโจทย์วิจัย/องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นในการดำเนินงานของภาคีเพื่อการศึกษาไทย

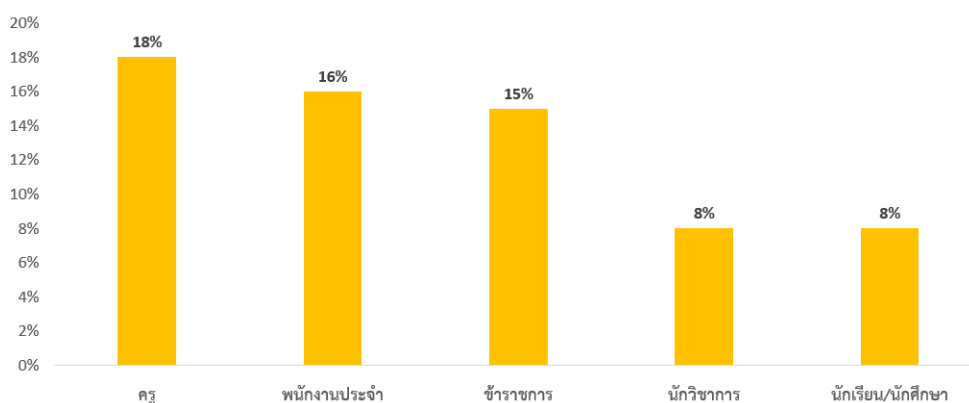
3. ประมวลผลความรู้และโจทย์เพื่อการวิจัยและพัฒนาและการขับเคลื่อนการศึกษาไทย

- 3.1 ความรู้ในการขับเคลื่อนที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติของ Demand Side และผู้ปฏิบัติ เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็กเยาวชน ฯลฯ โดยใช้ข้อมูลจากเวที TEP Forum ครั้งที่ 1
- 3.2 ความรู้ในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา เช่น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
- 3.3 ทิศทางการวิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษา โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง Demand Side และระบบ (ข้อ 3.1 และ 3.2)

2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้เข้าร่วมงานในเวที TEP Forum 2018 “ถึงเวลาเปลี่ยนการศึกษาไทย” มีทั้งหมดประมาณ 850 คน โดย 5 อันดับแรก คือ (1) ครู/ผู้อำนวยการโรงเรียน (2) พนักงานมูลนิธิ/บริษัท (3) ข้าราชการ (4) นักวิชาการ (5) นักเรียน/นักศึกษา

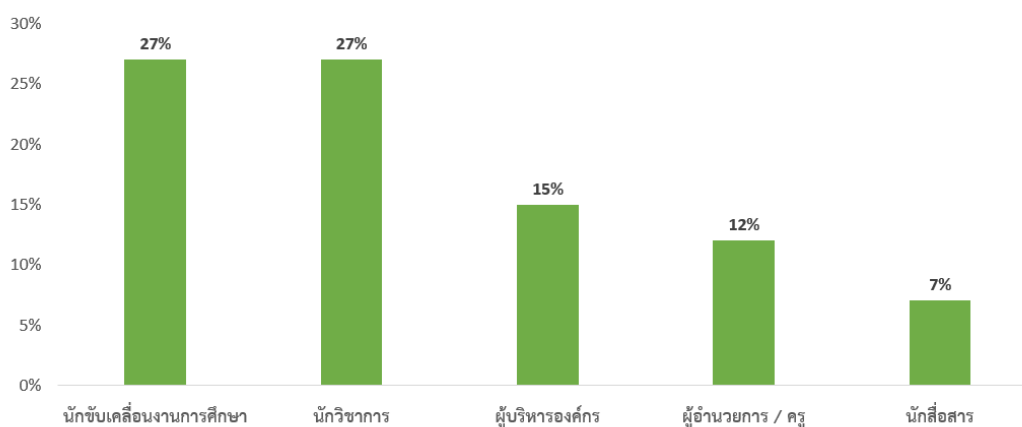
ผู้เข้าร่วมงาน TEP Forum 2018 (แบ่งตามอาชีพ)

ผู้เข้าร่วมงานในการประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP)” มีทั้งหมดประมาณ 60 คน โดย 5 อันดับแรก คือ (1) นักขับเคลื่อนงานการศึกษา (2) นักวิชาการ (3) ผู้บริหารองค์กร (4) ผู้อำนวยการ / ครู (5) นักสื่อสาร

ผู้เข้าร่วมงาน (แบ่งตามอาชีพ)

โครงการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ฯ”

3. ทิศทางการวิจัย และ การประมวลความรู้

3.1 ทิศทางการวิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย ที่ส่งผลลัพธ์ต่อเด็กเยาวชน

จากการประมวลผลโดยใช้ข้อมูลจากการดำเนินงานพบว่า การปฏิรูปการศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด หากมีการบูรณาการระหว่าง 7 ประเด็น (กลุ่ม) เพื่อเสริมพลังหรือเสริมบทบาท (synergy) ซึ่งกันและกันจนเกิดการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัย “ความรู้จากการวิจัยเพื่อขับเคลื่อน การปฏิรูปการศึกษานานาชาติ” โดยได้สรุปทิศทางการวิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย ที่ส่งผลลัพธ์ต่อเด็กเยาวชน 2 หัวข้อ ดังนี้

1. หัวข้อวิจัยที่ 1: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่อง เป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)
2. หัวข้อวิจัยที่ 2: การวิจัยรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา อย่างมียุทธศาสตร์

3.1.1 หัวข้อวิจัยที่ 1: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่อง เป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือ Participatory Action Research คือ การวิจัย ค้นคว้าหา ความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ แต่การวิจัยโดยทั่วไปมักเป็นการทำวิจัยเรื่องคนกลุ่มใดกลุ่ม หนึ่ง ในขณะที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การวิจัยร่วมกับคนกลุ่มนั้น ๆ หรือที่เรียกว่า ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเน้นย้ำความเท่าเทียมตามหลักประชาธิปไตย เพราะทุกความคิด เห็นมีความหมาย โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ ปัญหา วางแผน ลงมือปฏิบัติ และติดตามประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ

- 1.) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในกระบวนการค้นหาคำตอบ ซึ่งจะช่วยให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น รวมถึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับผลการวิจัย และเปิดใจได้ง่ายขึ้น หากต้อง เกิดการเปลี่ยนแปลง

2.) สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการผสมผสานความรู้จากทฤษฎี (จากนักวิจัย) และการปฏิบัติ (จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) เข้าด้วยกัน

เป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)

ระบบการศึกษาที่ดีต้องมีเป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนาที่ชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาในแต่ละส่วนมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน และบรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยพบว่าประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีมีมาตรฐานมักจะตั้งเป้าหมายทางการศึกษาเอาไว้ อย่างไรก็ตาม นอกจากการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาแล้ว ยังต้องมีกระบวนการสร้างการยอมรับเป้าหมายดังกล่าวกับสังคมอีกด้วย โดยในหลายๆ ประเทศ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่องเป้าหมายทางการศึกษา (The Desired Outcomes of Education) ในประเทศอื่น ๆ

พบว่า มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเรื่องเป้าหมายทางการศึกษา (The Desired Outcomes of Education) ในหลายๆ ประเทศ ยกตัวอย่างเช่น **ประเทศสิงคโปร์** ซึ่ง Professor Sing-Kong Lee ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาแห่งชาติ (National Institute of Education – NIE) ได้เขียนบทความถึงวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างการยอมรับในนโยบายการศึกษาของชาติไว้ ดังนี้

“ในระหว่างกระบวนการก่อร่างและพัฒนานโยบายสำคัญ ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ กระทรวงศึกษาธิการ (ของประเทศสิงคโปร์) จะนำนโยบายของตนไปขอมุมมองความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เช่น ผู้ปกครอง ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ นักธุรกิจ รวมถึงตัวนักเรียนด้วย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการจะเชิญตัวแทนจากโรงเรียน และ จากสถาบันการศึกษาแห่งชาติ (National Institute of Education – NIE) มาให้ข้อมูลเชิงลึกทางวิชาชีพอยู่เสมอ กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ทำให้กระทรวงเข้าถึงองค์ความรู้จากผู้ปฏิบัติงานจริง แต่ยังเป็นพื้นที่ให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบาย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและยอมรับนโยบายได้ง่ายขึ้น” (19 มีนาคม 2560)

หรือใน**ประเทศออสเตรเลีย** หน่วยงานที่กำกับดูแลด้านการศึกษา The Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority (ACARA) ได้มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่สร้างการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมทุกกลุ่ม โดย ACARA ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีความสามารถสูงจากทั่วประเทศมา

ร่วมกันร่างหลักสูตร และเปิดให้อภิปรายและรวบรวมความคิดเห็นกว่าหลายพันความคิดเห็น ทั้งจากครู นักวิชาการ พ่อแม่ นักธุรกิจ กลุ่มอุตสาหกรรม และชุมชน เพื่อจัดปรับร่างหลักสูตรนี้ และในช่วงจุดสำคัญ ๆ ของกระบวนการ จะมีการเปิดให้อภิปรายสาธารณะอย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้ สามารถสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย Version 6 เดือน กุมภาพันธ์ ปี 2555 ได้ดังนี้

หัวข้อ	รายละเอียด
การวางแผนโครงการ	- วางแผนโครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมาย - การประเมินผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ใคร ประเด็นอะไร ทำไมควรเชิญเข้ามา มีส่วนร่วม และจะเชิญเข้ามาในช่วงใด)
การทบทวนวรรณกรรม	- ทบทวนวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงหลักสูตรการศึกษาของรัฐ อุดมศึกษา และนานาชาติ - กลุ่มที่ถูกแต่งตั้งขึ้น (F-12 Curriculum Reference Group) ให้ความคิดเห็น
กำหนดประเด็นสำคัญในร่างหลักสูตร	- ระบุเชิญผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการระดมสมองเพื่อกำหนดประเด็นสำคัญในร่างหลักสูตร - พัฒนาประเด็นสำคัญในร่างหลักสูตร - ตรวจสอบว่าประเด็นสำคัญในร่างหลักสูตรเป็นสิ่งที่สามารถเรียนข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ (Cross-curriculum) และ ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม (Inclusivity) เพื่อความเท่าเทียม (Equity) และความหลากหลาย (Diversity) - กลุ่มที่ถูกแต่งตั้งขึ้นให้ความคิดเห็น
การขอความคิดเห็นเรื่องประเด็นสำคัญในร่างหลักสูตร	- แต่งตั้งผู้เขียนร่างหลักสูตร รวมถึงกลุ่มที่ปรึกษา - ดำเนินการร่างหลักสูตร - รับข้อคิดเห็นจากกลุ่มที่ถูกแต่งตั้งขึ้น
การเปิดรับฟังความคิดเห็น	เปิดรับฟังความคิดเห็น ทั้งแบบระบุเชิญให้ความเห็น และการ

หัวข้อ	รายละเอียด
ครั้งใหญ่ (National Forum Consultation)	อภิปรายแบบเปิดสาธารณะ (National forum) รวบรวมและวิเคราะห์ความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงร่างหลักสูตรต่อไป
เขียนร่างหลักสูตร	- ผู้เขียนปรับปรุงร่างหลักสูตรรับข้อคิดเห็นจากกลุ่มที่ถูกแต่งตั้งขึ้น - จัดงานเสวนาระดับชาติ (National panel meeting) เพื่อรวบรวมความคิดเห็น - กลุ่มที่ถูกแต่งตั้งขึ้นให้ความคิดเห็น - นำร่างหลักสูตรขึ้น online platform เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสังคม เป็นเวลา 10 สัปดาห์
พัฒนาร่างหลักสูตรจนเสร็จสมบูรณ์	- รวบรวมและวิเคราะห์ความคิดเห็นต่าง ๆ ส่งเป็นรายงานพร้อมนำเสนอแผนงาน - ปรับปรุงร่างหลักสูตร - เผยแพร่หลักสูตร และ รายงานการให้ความเห็นบน website

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่องเป้าหมายทางการศึกษา (The Desired Outcomes of Education) ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ในขณะนี้ คณะทำงานของอนุกรรมการด้านการเรียนการสอน ในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้ร่าง “กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” เรียบร้อยแล้ว โดยสมรรถนะหลัก (Core Competencies) คือ สมรรถนะที่มีความสำคัญจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนเพื่อใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ และโลก ซึ่งมีลักษณะของความเป็นกลางที่สามารถพัฒนาข้ามกลุ่มหรือผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ โดยในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดสมรรถนะหลักไว้ 10 ด้าน ดังนี้

1. ด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
2. ด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน
3. ด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์

4. ด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
5. ด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน
6. ด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ
7. ด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม
8. ด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล
9. ด้านการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และภาวะผู้นำ
10. ด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้และสำนึกสากล

แผนภาพแสดงสมรรถนะหลักของผู้เรียน

ทั้งนี้ ก่อนการนำร่างกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ คณะทำงานของ อนุกรรมการด้านการเรียนการสอน ในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูป รวมถึงกระทรวงศึกษาธิการ และ ภาศึเพื่อการศึกษาไทย เห็นตรงกันว่าควรมีการจัดรับฟังความคิดเห็นจากสังคมในวงกว้าง ซึ่งภาศึเพื่อ การศึกษาไทยได้ลงความเห็นว่าจะจัดในรูปแบบ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยนอกจากเป็นการรับฟังความคิดเห็นแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นสร้างการตื่นตัว สร้าง

การมีส่วนร่วมในการยกระดับระบบการศึกษาไทย รวมถึงเป็นการกำหนดพฤติกรรมสังคมโดยอ้อมให้ยอมรับแนวคิดนี้อีกด้วย

ขอยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว (Awareness) ซึ่งเป็นการกำหนดพฤติกรรมทางอ้อม นั่นคือ **กรณีศึกษาเหตุการณ์ผู้ประสพภัย 13 ชีวิตติดอยู่ในถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย** ซึ่งเป็นข่าวโด่งดังไปทั่วโลก โดย ผศ.พิจิตรา สีคามิโต้ หัวหน้าภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลในวารสารศาสตร์แห่งข้อมูล (data journalism) พบว่าปรากฏการณ์ถ้ำหลวงตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน - 6 กรกฎาคม 2561 สร้างให้เกิดกระแสในโลกออนไลน์ด้วยข้อความและเว็บข่าวรวมทั้งสิ้น 559,810 ข้อความ มีการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมกับข่าว (Engagement) มากกว่า 165 ล้านครั้ง เมื่อนับจำนวนข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวต่าง ๆ พบว่ามีการผลิตเนื้อหามากกว่า 7,921 เนื้อหา หรือ 609 ข่าวต่อวัน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจสูงมาก แต่กลับพบว่าทุกสำนักข่าวให้ความสำคัญระดับระว่างในการนำเสนอข่าว แม้กระทั่งสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยยังออกจดหมายเตือนให้สื่อระมัดระวังการเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ช่วยเหลือทีมหมูป่าออกจากถ้ำหลวง โดยให้คำนึงถึงจริยธรรม สิทธิส่วนบุคคล และผลกระทบต่อจิตใจ

ทั้งนี้ พบว่าสำนักข่าวที่นำเสนอข่าวที่ขัดต่อจริยธรรมที่ถูกสื่อสารในสังคม จะไม่ได้รับการยอมรับโดยเฉพาะบนช่องทาง Social Media ยกตัวอย่างเช่น

“ สื่อนอก

- อยู่ใว้ไรสัปดาห์ ไม่เกาะเกาะเจ้าหน้าที่

สื่อไทย

- เอาโดรนบินถ่ายเฮลิคอปเตอร์

- ดักฟังวิทยุสื่อสารของเจ้าหน้าที่ #ถ้ำหลวง #พาทีมหมูป่ากลับบ้าน

— นักกฎหมาย (@Lawyer_R14) July 9, 2018

”

นอกจากนี้ สมาคมนักข่าวฯ ได้มีการจัดงานเสวนา “ถอดบทเรียนการทำข่าวถ้ำหลวง” ที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2561 ซึ่งการเสวนาหลักๆ มุ่งเน้นให้สื่อมวลชนทบทวนการทำงานที่ถูกทั้งชื่นชมและท้วงติงเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวใหญ่ที่ได้รับความสนใจจากทั่วโลกอย่างกรณีนำเสนอข่าว 13 ชีวิต และพบว่าประชาชนได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำข่าวที่ไม่ละเมิด

สิทธิและมองในแง่ความถูกต้องมากขึ้น โดยเรียกได้ว่า “ความถูกต้องสำคัญกว่าความเร็ว ความเคารพสิทธิสำคัญกว่าการละเมิด”

กรณีศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารสร้างการรับรู้ช่วยกำหนดพฤติกรรมของสังคมในทางอ้อมได้ ฉะนั้นดังนั้น จึงเชื่อมั่นว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่องเป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education) ก็สามารถถูกสื่อสารกับสังคมเพื่อสร้างการรับรู้ สร้างการยอมรับ และโน้มน้าวให้ประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งนี้ สามารถใช้ช่องทาง Social Media ที่คนไทยเปิดรับและคุ้นเคยอยู่แล้วในการทำกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

3.1.2 หัวข้อวิจัยที่ 2: การวิจัยรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาอย่างมียุทธศาสตร์

การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทั้ง 7 ประเด็น (กลุ่ม) มีความพร้อมและความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนไม่เท่ากัน โดยกลุ่มที่มีทุนเดิมมากที่สุด คือ กลุ่มโรงเรียน โดยมีรูปแบบการขับเคลื่อนที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันอย่างน้อย 11 รูปแบบ จึงควรวิจัยรวบรวมทุนเดิมโรงเรียนดีมีคุณภาพ ซึ่งครอบคลุมซึ่งครอบคลุมถึงเครือข่ายผู้ปกครอง การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ภาคเอกชน และเครือข่ายเด็กเยาวชน ฯลฯ โดยเริ่มจากสร้างกระบวนการทางวิชาการในการกำหนดเกณฑ์การประเมินโรงเรียน ในแง่มุมมองของการเป็นโรงเรียน “ดีมีคุณภาพ” โดยมีผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นที่ตั้ง จากนั้นอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อช่วยในการประเมินและรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพทั่วประเทศ และเมื่อได้เห็นข้อมูลอย่างหลากหลายองค์ประกอบ จะทำให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ปิดช่องว่าง (Close Gap) เช่น เมื่อพบว่าโรงเรียนดีมีคุณภาพแห่งหนึ่งยังขาดความรู้เรื่องการพัฒนาเด็กปฐมวัย ก็จะเป็นการชี้เป้าให้เครือข่ายปฐมวัยในพื้นที่สามารถเข้าไปเติมเต็มช่องว่างนี้ได้ง่ายขึ้น หรือ ในกรณีสถาบันครูศาสตร์ – ศึกษาศาสตร์ในปัจจุบัน ที่ประสบปัญหาในการคัดเลือกโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกสอนของนักศึกษาครู โดยในอดีต นักศึกษาครูจำนวนหนึ่งจะถูกส่งไปฝึกสอนในโรงเรียนที่ยังบริหารจัดการได้ไม่ดีมากนัก เนื่องจากไม่เคยมีการประเมินโรงเรียนและเผยแพร่ข้อมูลการประเมินให้เข้าถึงได้ง่ายโดยทั่วกัน ทำให้นักศึกษาครูได้รับประสบการณ์ที่ไม่ดี ปัญหานี้สามารถบรรเทาได้หากมีมาตรวัดโรงเรียนที่ชัดเจน

2. เสริมพลังการทำงานของพื้นที่ศักยภาพ เช่น จังหวัดเชียงใหม่มีโรงเรียนดีมีคุณภาพอยู่มากมาย มีเครือข่ายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เข้มแข็งที่สุดแห่งหนึ่ง อีกทั้งยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอีกด้วย จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งสมควรผลักดันส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ

เมื่อได้เห็นศักยภาพของพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว TEP จึงมีหน้าที่กระตุ้น Active Players ให้สร้างการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูลอย่างมียุทธศาสตร์ รวมถึงสื่อสารกับสังคม เพื่อให้เกิด Momentum ในการขับเคลื่อนอีกด้วย

3.2: การประมวลผลความรู้

3.2.1 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 1 กลุ่มปฐมวัย

ตามนิยามของร่าง พ.ร.บ.ปฐมวัย เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา จนถึง 7 ปี บริบูรณ์ ซึ่งพัฒนาการช่วงปฐมวัยถือว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากพัฒนาการทางสมองของเด็กจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุด และเป็นช่วงที่ควรได้รับการวางรากฐานเพื่อให้มีร่างกายแข็งแรง จิตใจมั่นคง อารมณ์ดีมีความสุข ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะกำหนดคุณภาพของเด็กคนหนึ่งในอนาคต

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดบริการพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบกับกฎหมาย นโยบายต่าง ๆ ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 / ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี / แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 / แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ฯลฯ ซึ่งมีแนวการดำเนินงานที่ไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำ (ร่าง) แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2560 – 2564 เพื่อกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีการเชื่อมการทำงานเข้ากับทุกกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะการบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับหน่วยงานทุกระดับ ตั้งแต่ภาคนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ

(ร่าง) แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2560-2564 ได้กำหนดนโยบายด้านเด็กปฐมวัย 3 ประการ ได้แก่

1. เด็กปฐมวัยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน อย่างมีคุณภาพ ตามศักยภาพ ตามวัย และต่อเนื่อง
2. การพัฒนาเด็กตามข้อ 1 ต้องจัดให้เป็นระบบและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยบูรณาการชัดเจนระหว่างหน่วยงานราชการ และที่ไม่ใช่ราชการ ระหว่างวิชาชีพที่สัมพันธ์กับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และระหว่างระดับต่าง ๆ ของการบริหารราชการแผ่นดินจากระดับชาติ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
3. รัฐและทุกภาคส่วนต้องร่วมกันระดมทรัพยากรให้เพียงพอแก่การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามนโยบายข้อ 1

เพื่อให้นโยบายด้านเด็กปฐมวัยสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้มีการกำหนดให้มียุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- 1.) การจัดการให้เด็กเข้าถึงบริการที่พัฒนาเด็กปฐมวัย
- 2.) การพัฒนาบทบาทความเป็นพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดู และบทบาทของครอบครัว
- 3.) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการที่พัฒนาเด็กปฐมวัย
- 4.) การจัดระบบข้อมูลและตัวชี้วัด
- 5.) การปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยและการดำเนินการตามกฎหมาย
- 6.) การวิจัยพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้
- 7.) การบริหารจัดการ การสร้างกลไก การประสานการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย (2557) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัย พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ และกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาก็เป็นความท้าทายอย่างมาก เนื่องจากระดับปฐมวัยได้รับความสำคัญน้อยกว่าระดับประถมศึกษา สำหรับในส่วนกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาในความรับผิดชอบ ก็พบความแตกต่างของมาตรฐานการดูแลเด็กปฐมวัย นำไปสู่การหาแนวทางในการแก้ไขในหลายประเด็น ดังนี้

1. ผลักดันศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ให้เข้าใจมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ
2. วางแผนการพัฒนามาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งชาติ
3. เร่งประเมินคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความพร้อมเพื่อการประเมินเชิงคุณภาพและปริมาณ
4. สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรผู้ดูแลเด็กด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง
5. ดำเนินโครงการ 1 ตำบล 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม การทำงานในระดับภาคนโยบายของประเทศ ทั้งในการมีบทบาทโดยตรง หรือการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นยังคงมีความท้าทายอีกมาก

ในงาน “TEP FORUM 2018 วันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561” กลุ่มปฐมวัย ได้มี Session สำคัญอยู่ 3 Session ซึ่งแต่ละ Session มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

Session 1: TEP group discussion “มองการศึกษา...ผ่านมุมที่ต่าง”

ใน Session นี้ ได้ตั้งโจทย์ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. จะเปลี่ยนค่านิยมของพ่อแม่ผู้ปกครองในเรื่อง “การเร่งเรียนเขียนอ่านวิชาการในเด็กปฐมวัย” ให้เป็นการเน้นการพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับช่วงวัยได้อย่างไร
2. จะเปลี่ยน “วิธีการเรียนการสอนในระดับเด็กปฐมวัย” ให้สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กได้อย่างไร โดยไม่สร้างความเครียดหรือขัดขวางกระบวนการพัฒนาตามธรรมชาติ
3. “ท่าน / องค์กร หรือเครือข่ายของท่าน” จะทำอะไรเพื่อร่วมพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัยให้เป็นไปอย่างถูกทิศทาง

โดยเป้าหมายหลักของการแลกเปลี่ยนนี้ คือ เพื่อ

1. สร้างความตระหนักเรื่องความสำคัญของช่วงปฐมวัย ที่เป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์ทั้งชีวิต
2. ร่วมกันแสวงหาแนวทางในการปรับเปลี่ยน mindset ของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร การศึกษาและสังคมทั่วไป เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยดำเนินไปสอดคล้องกับพัฒนาการของวัย
3. วางแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กปฐมวัยสู่ระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง

Session 2: TEP Share and Learn “แลกเปลี่ยนมุมมอง ต่อยอดความรู้ จากผู้ทำงานจริง”

จากการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในหัวข้อ “การส่งเสริมพัฒนาการ 4 ด้าน และทักษะสมอง EF” พบว่าองค์ความรู้ที่จำเป็น ประกอบด้วย 1.) ทักษะสมอง EF และ 2.) ธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก โดยผู้ส่งเสริม ได้แก่ พ่อแม่ (ผู้ปกครอง) และครูในสถานศึกษา โดยสรุปบทบาทได้ดังนี้

บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นบทบาทที่สำคัญที่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมเด็กปฐมวัยอย่างมาก พ่อแม่ควรมีความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก ให้โอกาส รับฟัง คอยสนับสนุน ส่งเสริมให้เด็กได้สร้างเป้าหมายของตนเอง และเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก

บทบาทของครู ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบทบาทสำคัญคู่ขนานไปกับพ่อแม่ โดยบทบาทหลักของครู คือ เป็นผู้สนับสนุน ฝ่าสังเกต และคอยตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความคิด ความอยากรู้ และส่งเสริมพัฒนาการ

ของเด็กให้สมวัย ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ครูได้ทำงานตามบทบาทของตนอย่างเต็มศักยภาพ

ทั้งนี้ พ่อแม่ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารสถานศึกษาควรทำงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน โดยเปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของเด็ก ในทางกลับกัน โรงเรียนก็พร้อมที่จะเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ จากพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

การเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีอยู่หลากหลายรูปแบบ แต่หลักการที่นิยมนำมาใช้ และเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน ได้แก่ “การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หรือ Brain-Based Learning” และ “การคิดเชิงบริหาร หรือ Executive Functions” ซึ่งมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามเป้าหมาย เพื่อเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะเป็นกำลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติ (ดุขฎิ อุปการ และอรปริยา ญาณะชัย, 2561)

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หรือ Brain-Based Learning (BBL) จะให้ความสำคัญกับการทำงานของสมองทุกส่วนทั้งแบบแยกส่วนและแบบองค์รวม โดยเน้นช่วงเวลาสำคัญที่สมองแต่ละส่วนตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกและสร้างโครงข่ายใยประสาท โดยช่วงเวลาที่สมองมีการพัฒนาได้ดีที่สุด เรียกว่า “หน้าต่างแห่งโอกาส” ซึ่งเมื่อช่วงเวลาดังกล่าวปิดลง เซลล์สมองส่วนนั้นจะถูกทำลายหรือฟื้นฟูปรับเปลี่ยนโครงสร้างไปสำหรับการใช้งานด้านอื่น ๆ แทน (Diamond and Hopson, 1998 อ้างถึงใน ดุขฎิ อุปการ และอรปริยา ญาณะชัย, 2561) ซึ่ง BBL เป็นหลักการการเรียนรู้บนพื้นฐานความเข้าใจธรรมชาติการทำงานและการเรียนรู้ของสมอง โดยได้มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย ตัวอย่างเช่น การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับสมองไปพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์

สำหรับการคิดเชิงบริหาร หรือ Executive Functions (EF) ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อพัฒนาการในช่วงปฐมวัย โดยเฉพาะด้านการคิดและการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Cooper-Kahn and Foster, 2013) ซึ่งหลักการพัฒนาทักษะ EF ให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวไม่สามารถสร้างได้ในระยะเวลานั้นสั้น แนวทางการพัฒนา EF จึงมีลักษณะแทรกซึมทีละเล็กละน้อยในชีวิตประจำวันของเด็ก ผ่านการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม การสอนทักษะ และการจูงใจเด็กให้ใช้ทักษะ EF (Dawson and Guare, 2014)

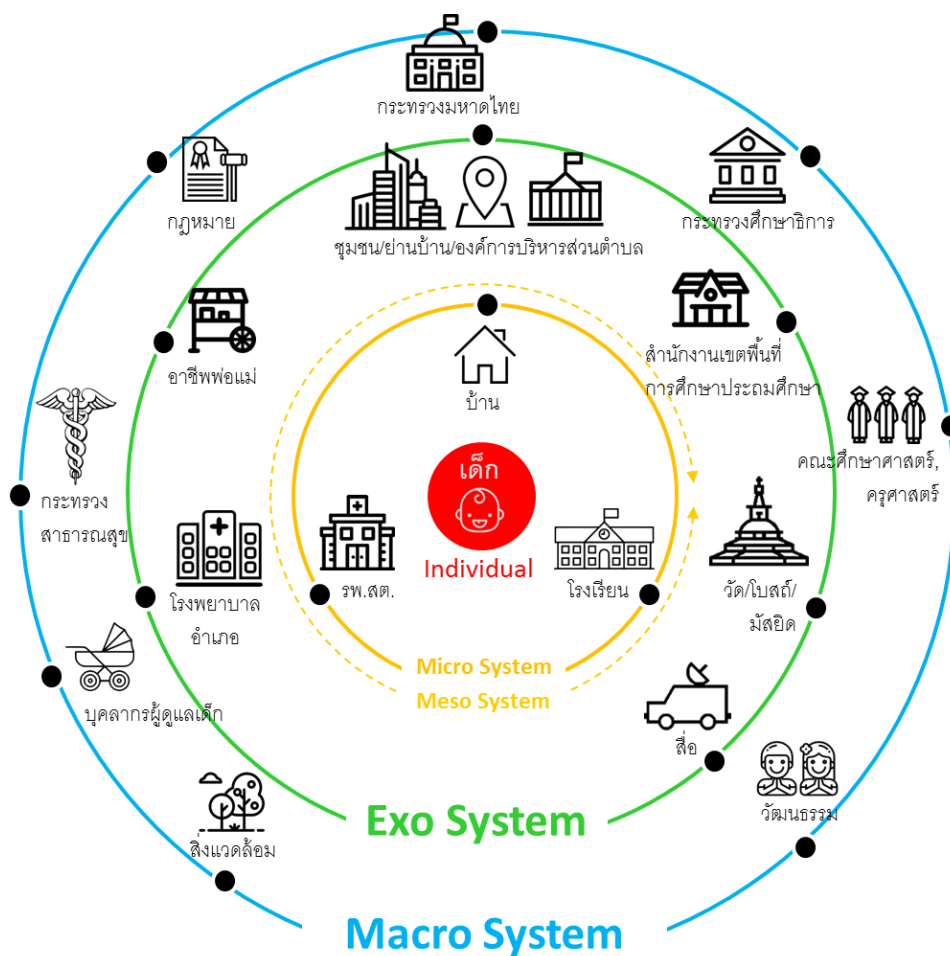
ตามหลักการของ BBL และ EF ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า มีส่วนที่คล้ายคลึงกันในประเด็นองค์ความรู้เรื่องสมอง กล่าวคือ โครงสร้างทางสมองที่เกี่ยวข้องกับระดับความคิดและกระบวนการเรียนรู้ และมีส่วนที่แตกต่างกันในประเด็นของโครงสร้างของสมอง กล่าวคือ BBL เป็นการใช้

สมองทุกส่วน ทั้งที่เป็นแบบแยกส่วนและองค์รวม แต่ EF จะเป็นการใช้สมองเฉพาะส่วนเท่านั้น ในส่วนหลักการและเป้าหมายพบว่า BBL เน้นการนำเอาองค์ความรู้ทางสมองมาจัดการเรียนรู้ให้เด็กเพื่อพัฒนาศักยภาพ แต่ EF เน้นการสอนทักษะการจัดการตนเองให้แก่เด็กเพื่อให้ได้งานที่สำเร็จตามเป้าหมายได้ จากหลักการดังกล่าว ไม่สามารถบอกได้ว่า หลักการของ BBL หรือ EF ดีกว่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครู ผู้ปกครองที่นำหลักการเหล่านี้ไปใช้เพื่อให้สอดคล้องตามเป้าหมายอย่างเหมาะสม

Session 3: TEP Workshop “ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง 7 ด้าน”

จากฐานความเชื่อว่า “การจะเลี้ยงเด็กปฐมวัยสักคนให้เติบโตใหญ่ เราต้องใช้ทรัพยากรทั้งหมดในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาเด็กคนนั้น” ทำให้มองระดับของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็น 5 ระดับ ได้แก่

1. Individual ได้แก่ เด็ก
2. Micro System ได้แก่ บ้าน โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.)
3. Meso System ได้แก่ การเชื่อมโยง Micro System ทั้ง 3 ส่วนเข้าหากัน
4. Exo System ได้แก่ อาชีพพ่อแม่ ชุมชน บ้าน วัด โบสถ์ สื่อ โรงพยาบาลอำเภอ ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
5. Macro System ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กฎหมาย กระทรวงศึกษาธิการ คณะศึกษาศาสตร์ คุรุศาสตร์ ดังปรากฏในภาพ

รายละเอียดของผู้มีส่วนร่วมในแต่ละระดับ

ระดับ Individual

- การส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง ฝึกฝนให้มีวินัยเชิงบวก และกำกับตัวเองให้รักษาข้อตกลง

ระดับ Micro System

- การสร้างทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องในด้านการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- การจัดทำโครงการโรงเรียนพ่อแม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ความรู้พ่อแม่ ในเรื่องการดูแลลูกให้เหมาะสมตามช่วงวัย และการให้คำปรึกษา และแนะนำเรื่องทักษะสมอง EF ต่อการพัฒนาบุตร

- การพัฒนาองค์ความรู้ และกิจกรรมสำหรับ “กลุ่มคุณแม่วัยใส” เพื่อสร้างศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมในฐานแม่
- การจัดกิจกรรมตามแนวทางของหลักสูตรปฐมวัย โดยสอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรม การเป็นอยู่
- การส่งต่อข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลระหว่างครอบครัว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษา
- การปรับหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เน้นการพัฒนาสมรรถนะ (Competency based) ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา (Content based)

ระดับ Meso System

- การสนับสนุนสื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ให้พ่อแม่ และครู ได้แก่ หนังสือนิทาน ของเล่น บอร์ดเกม ที่สามารถยืดหยุ่นให้ใช้ได้กับเด็กหลายอายุในช่วงปฐมวัย

ระดับ Exo System

- การส่งเสริมให้มีศูนย์ดูแลเด็กในสถานประกอบการ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการอำนวยความสะดวกในการนำลูกมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐาน และมีปริมาณที่เพียงพอต่อจำนวนเด็กในท้องถิ่น
- การสร้างความรู้ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ
- การผลิตสื่อเพื่อเสริมสร้างทักษะสมอง EF และรณรงค์การพัฒนาทักษะสมอง EF

ระดับ Macro System

- การสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการปฐมวัยระดับจังหวัด และขยายเครือข่ายการทำงานในระดับอำเภอ และตำบล

- การพัฒนาองค์ความรู้ ที่เชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน
- การสร้างนโยบายในทิศทางเดียวกัน
- การมี พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย และแผนยุทธศาสตร์ปฐมวัย 20 ปี
- การสร้างค่านิยม “สังคมจิตอาสาเปลี่ยนการศึกษาไทย” เพราะเด็กคือความรับผิดชอบของคนในสังคม ทุกคนต้องช่วยกันดูแล
- การวิจัยประเด็นการพัฒนาทักษะสมอง EF
- การผลิตบุคลากร ครู EF บัณฑิตสาธารณสุขชุมชน และพี่เลี้ยงให้ความรู้ และสร้างกิจกรรมส่งเสริม EF ให้แก่โรงเรียน และสังคม

จากกิจกรรมสองวันดังกล่าว ทำให้ผู้เข้าร่วมงานเกิดความตระหนักเรื่องความสำคัญของช่วงปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของผู้ขับเคลื่อนที่ต้องการให้สังคมเปลี่ยน mindset ว่าช่วงปฐมวัยเป็นรากฐานชีวิต และต้องสร้างความร่วมมือกัน ระหว่างพ่อแม่ ครู สถานศึกษา และสังคม

ใน “กระบวนการประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22-23 มิถุนายน 2561” ตัวแทนของกลุ่มปฐมวัยได้มีการนำเสนอข้อสรุปที่ได้จากในการระดมสมองจากงานวันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561 และวางแผน Action Plan ต่อไปอีก 3 ปีข้างหน้า โดยมีประเด็น

คำถามว่า “ทำอย่างไรจึงจะเปลี่ยนกรอบความคิดของสังคมได้” “ทำอย่างไรจึงจะเชื่อมโยงประสานเครือข่าย” “ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง”

Thailand EF Partnership ซึ่งสนใจการทำงานด้านสมอง และการพัฒนา EF ให้เด็กปฐมวัย ได้มองกลไกเหล่านี้สอดคล้องกับทาง TEP โดยมองว่าถ้าต้องขับเคลื่อนเรื่ององค์ความรู้ที่เกิดขึ้น จะต้องมีการบูรณาการหลายเรื่อง โดยมีโจทย์สำคัญๆ ดังนี้

- จะทำอย่างไรเพื่อผลักดันเรื่องการพัฒนาเด็ก พัฒนาสมอง โดยไม่เป็นการตั้งต้นจากฝั่งนโยบาย แต่เริ่มจากพื้นที่ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญ
- จะทำอย่างไรจึงจะผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่ง Thailand EF Partnership ได้ทำงานร่วมกับสถาบันราชภัฏ และอุดมศึกษา เพื่อผลิตครูคุณภาพ พร้อมนำองค์ความรู้ใหม่ไปทำงานเชิงรุกกับพื้นที่ ให้ความช่วยเหลือพื้นที่
- จะทำอย่างไรให้องค์ความรู้ไม่กระจุกตัวอยู่แต่ในส่วนกลาง จึงมีความพยายามในการสร้าง EF Center ในแต่ละจังหวัดที่มีความพร้อม โดยพื้นที่นี้จะไม่ใช้พื้นที่ต้นแบบเท่านั้น แต่จะเป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย และลงมือทำงาน หน่วยเล็ก ๆ เหล่านี้จะไม่รู้สึกโดดเดี่ยว เพราะมีฐานที่พร้อมให้ความช่วยเหลือ และพื้นที่จะเกิดความเข้าใจว่าเราต้องการพัฒนาลูกหลานเป็นอย่างไร

กล่าวโดยสรุป คือ การทำงานของกลุ่มปฐมวัย จะเริ่มจาก ตัวเด็ก คุณภาพของเด็ก การสร้างเครือข่าย การพัฒนาองค์ความรู้ และการสร้างนโยบาย เพื่อขยายการทำงานออกสู่วงกว้าง

ทั้งนี้ ภายในกลุ่มปฐมวัยได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในประเด็นต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะทำในอีก 3 ปี ข้างหน้า ดังนี้

1. การสร้างพื้นที่ส่งเสริม EF ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การผลิตครูและบุคลากร EF ปฐมวัย
3. การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
4. การจัดการความรู้เพื่อให้สาธารณะ สังคม ได้มาเรียนรู้

นอกจากนี้ ยังสนใจทำงานร่วมกับอีก 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มพ่อแม่ โดยการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มพ่อแม่ ภายใต้ประเด็น EF คืออะไร เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยอย่างไร โดยการถ่ายทอดเครื่องมือสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาสมองส่วนหน้า จากนั้น จะมีการค้นหา คัดเลือกพ่อแม่ที่เหมาะสมมาเป็น Change agents เพื่อให้ไปขยายผลต่อไป

กลุ่มโรงเรียน เป็นการจัดเวทีเปิดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อำนวยการ ครู ให้เข้าใจถึงความสำคัญของช่วงปฐมวัย และความสำคัญของทักษะสมองส่วนหน้า พร้อมทั้งค้นหา Change agents และสร้าง Facilitators ในโรงเรียน เพื่อถ่ายทอดเทคนิคและเครื่องมือให้สามารถขยายผล และดำเนินงานต่อได้ด้วยตัวเอง

กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จากแนวคิดว่าคุณภาพการศึกษาจะเกิดขึ้นได้ ชุมชนแวดล้อมก็มีความสำคัญ ในขั้นแรก กลุ่มปฐมวัยเล็งเห็นความสำคัญของการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของชุมชนในเรื่องปฐมวัย

ผู้เข้าร่วมประชุมต่างได้นำเสนอแนวคิดของแต่ละวง เพื่อบูรณาการเข้ากับการทำงานของกลุ่มปฐมวัย เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

3.2.2 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักเรียน

ตามนิยามของนักเรียน หมายถึง เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษา และอาชีวศึกษา หรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

ปัญหาที่พบในปัจจุบันของนักเรียน หรือ เยาวชนไทย คือ นักเรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้ความชอบ ความสามารถ และศักยภาพของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความผิดพลาดในการเลือกแผนการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต

วิจารณ์ พานิช (2554) กล่าวว่า การศึกษาไทยไม่ได้มีส่วนช่วยให้เด็กได้รู้จักตนเอง ไม่รู้ความชอบ ความถนัดของตนเอง ทำให้การเลือกเส้นทางการศึกษายังขาดการตั้งเป้าหมายของตนเอง มีแต่ตามกระแสสังคม ตามที่พ่อแม่อยากให้ เป็น สอดคล้องกับ ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์ (2561) กล่าวว่า พ่อแม่เป็นผู้กำหนดเป้าหมายให้ลูกว่าโตขึ้น ควรเรียนสาขานี้ ทำงานแบบนี้ จะได้มีฐานะแบบนี้ อันนี้เป็นค่านิยมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาในระบบการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ทั้งนี้ได้กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ คือให้เด็กรู้จักตนเอง ไม่ใช่แค่เก่งวิชา แต่ต้องรู้จักตนเอง เป็นตัวของตัวเอง

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์ (2557) ได้กล่าวว่า ปัญหาของเด็กไทย คือ ค้นหาไม่เป็น หมายถึง การค้นหาสิ่งที่อยากได้ไม่เป็น และแย่กว่านั้น คือ ไม่อยากจะค้นหา เกิดความสงสัย แต่ไม่อยากจะค้นหา ไม่มี inspiration motivation ที่จะเกิดการค้นหา นอกจากนี้ เด็กไทยยังขาดการคิดวิเคราะห์และการเป็นผู้นำ เพราะถูกสอนให้ท่องจำตำราเรียน เราเน้นเรื่องนี้มากจนทำให้ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ เราโฟกัสการเรียนที่ค่อนข้างเร็ว ในการเลือกสายเรียน คณะ ซึ่งเด็กบางคนยังไม่รู้ว่า วิชาที่เรียนคืออะไร เรียนจบแล้วไปทางไหน ดังนั้น จึงควรที่จะต้องแนะแนวให้เด็กเข้าใจ และค้นพบตนเองให้เจอว่าแท้จริง ชอบอะไร มีความฝันอยากเป็นอะไร จะได้มองเห็นอนาคตของตนเองได้ง่าย (สุธีรา รัตนศิรินทรวุธ, 2560)

จากปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การเสวนาในงาน “TEP Forum 2018 วันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561” โดยกิจกรรมในกลุ่มนักเรียนตลอดทั้ง 2 วันได้มีการออกแบบในรูปแบบของ World Café และ Workshop โดยในวันแรก มุ่งเน้นไปที่การค้นหาตนเอง การรู้จักตนเองผ่านการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และ การประเมินทักษะในอนาคต ส่วนในวันที่สอง เน้นไปที่การปรับหลักสูตรการเรียนการสอน บทบาทครูและสังคม และการออกแบบการพัฒนาระบบการศึกษา

จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ได้ข้อสรุปในประเด็น **ปัจจัยในการค้นพบตนเอง และแนวทางในการค้นพบปัจจัยดังกล่าว** อันได้แก่

1. การค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความชอบ และความถนัดของตนเอง
2. การทดลองและลงมือปฏิบัติ
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้อื่นเพื่อสะท้อนความคิด
4. การสร้างแรงบันดาลใจในการค้นหาตนเอง
5. การพัฒนาทักษะที่จำเป็น ทั้งทักษะชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การเข้าสังคม การปรับตัว ความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างของบุคคล แนวคิดจิตสาธารณะ และการรับผิดชอบ ต่อสังคม และ ทักษะการทำงาน เช่น เทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม การเป็นผู้นำ การฟัง การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร

ทั้งนี้ การค้นพบตัวเอง (Self-discovery) ที่สอดคล้องกับความสามารถ ศักยภาพ และความชอบของตน จะเป็นการผลักดันให้เกิดการพัฒนาจนถึงจุดสูงสุด ตามคำกล่าวที่ว่า “เด็กทุกคนมีศักยภาพที่รอการค้นพบ เพียงรอคอยประตูแห่งโอกาสเปิด และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะช่วยให้พวกเขาค้นพบและพัฒนา ศักยภาพตัวเองได้อย่างสมบูรณ์” (สารคดี, 2557) ในขณะที่ยังมีการวิจัยของโครงการ Samsung Smart Learning Center พบว่า เด็กทุกคนสามารถค้นพบศักยภาพ ความสามารถ และความสนใจของตนเองที่

แตกต่างกันได้ โดยการค้นพบตนเองจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ การเข้าถึงเทคโนโลยี และการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

วีริศ อุโฆษผล (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสื่อสารในกระบวนการให้การปรึกษาเพื่อการค้นพบตนเองของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 51.8 ของนิสิตสามารถค้นพบตนเอง โดยค้นพบตนเองได้ดีในด้านความรู้สึกนึกคิด ด้านเพศ และด้านปรัชญาชีวิต แต่พบว่ามีปัญหาในการค้นพบตนเองในด้านบุคลิกภาพ ด้านอาชีพ และด้านสังคม และปัจจัยที่สามารถช่วยทำให้ค้นพบตนเองได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษา การตั้งคำถามให้คิดทบทวน การถามถึงความต้องการในการจัดการปัญหา การช่วยกันวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหา และการสรุปภาพรวมของปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริง

หากนักเรียนสามารถค้นพบตนเองได้ ก็จะสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนเองได้ ทั้งนี้ มองว่าบทบาทที่จะเข้ามาช่วยในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ประกอบด้วย ครอบครัว โรงเรียน สังคม ซึ่งควรสนับสนุนความสามารถและทักษะของเด็ก ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของเด็กแต่ละคน ให้โอกาสเด็กได้ค้นหาตัวตน สร้างหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ เพิ่มการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต

เพื่อก้าวไปสู่การค้นพบตนเอง และการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ มีข้อเสนอการดำเนินการ โดยสรุปประเด็นได้ดังนี้

บทบาทโรงเรียน

- การปรับเปลี่ยนการวัดผลประเมินผลที่ครอบคลุมความสามารถด้านอื่น ๆ ของนักเรียน นอกเหนือจากด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว
- การเพิ่มวิชาที่หลากหลาย และตอบโจทย์การเสริมสร้างศักยภาพด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ที่เอื้อต่อการค้นหาตนเอง การปฏิบัติและการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง
- การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ครูกลายเป็นผู้สนับสนุน และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน
- การสร้าง Application เพื่อเอื้อต่อการค้นหาตัวตน ความสามารถของตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้ในการแนะแนวการศึกษาต่อ และอาชีพในอนาคต

บทบาทสังคม

- การปรับค่านิยมในสังคม เพื่อให้เห็นคุณค่าของทุกสายอาชีพ
- การลดความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

จากประเด็นดังกล่าว นำไปสู่ “กระบวนการประมวลผลความรู้และพัฒนาจิตวิทยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22 - 23 มิถุนายน 2561” ซึ่งจากโจทย์ที่ต้องการสร้าง “เด็กที่ประสบความสำเร็จอย่างมีความสุข” กลุ่มผู้ขับเคลื่อนเยาวชนกลุ่มหนึ่ง (หมายเหตุ มีมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ซึ่งมี business model ต่างกัน) ได้พูดถึงการทำงานของ “WE Space” ซึ่งเป็นการสร้าง Online Platform ให้เด็กมาค้นหาตัวเองและพัฒนาตัวเอง เป็นพื้นที่ของทุกคน (We for All) ซึ่งประกอบด้วย 4 E ได้แก่

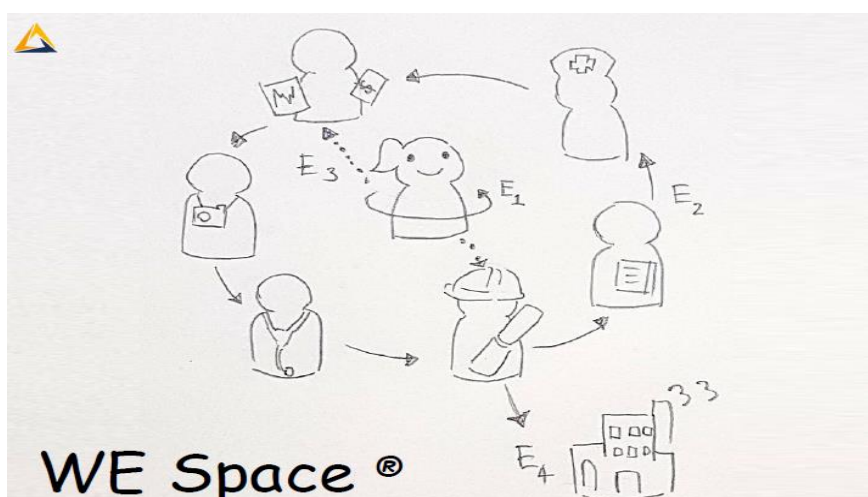
E1: Evaluate คือ การเข้าใจตัวเอง ประเมินตัวเอง รู้ว่าตัวเองถนัดอะไร ชอบอะไร ในรูปแบบการสนทนาผ่านช่องทาง Online ที่ทำให้ค่อยๆ เกิดการเข้าใจตนเอง

E2: Explore คือ การรู้จักและสำรวจอาชีพต่าง ๆ โดยมีฐานข้อมูลที่ให้เด็กเข้ามาศึกษา วางแผน รู้จักอาชีพต่าง ๆ ว่าแต่ละอาชีพต้องการความถนัดอะไร เพื่อให้สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้

E3: Experience คือ การเรียนรู้งานผ่านการลงมือทำกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการเข้าค่ายเพื่อค้นหาตัวเอง กิจกรรมพัฒนาทักษะคอมพิวเตอร์

E4: Empower คือ การก้าวสู่อาชีพที่ฝันหรือเป้าหมายในอนาคตได้อย่างมั่นใจ ผ่านการเชื่อมต่อกับภาคเอกชนให้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การทำงานของ “WE Space” จะเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูแนะแนว และเป็นพื้นที่อิสระของเด็กในการค้นหาตนเองได้เป็นอย่างดี

WE Space ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และออกแบบ Action Plan โดยแบ่งออกเป็น 6 ช่วง ได้แก่

1. สร้าง Platform WE Space ในเรื่องของการค้นหาตัวเอง และการสำรวจอาชีพต่าง ๆ
2. Partnership เพื่อสร้างกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ มีกิจกรรม Offline ในพื้นที่ต่าง ๆ
3. Partnership กับ Social movement ทั้งโรงเรียน นักเรียน นิสิต และนักศึกษา เพื่อการใช้งานระบบ
4. Partnership กับ Private Sector ส่งเสริมโอกาสในการสร้างงาน
5. มีกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง
6. สร้างแผนพัฒนาระยะยาว พัฒนาในเรื่องประสบการณ์ของผู้ใช้งาน พัฒนาให้ตอบโจทย์กับผู้เรียนมากที่สุด มีการพัฒนา Function ใหม่ ๆ และมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยเสริม

3.2.3 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 3 กลุ่มครู

ครู หรือบุคลากรทางการศึกษา มีหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุดทั้งในเรื่องของวิชาการ จริยธรรม และคุณธรรมที่จำเป็น

อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาจนรวดเร็วอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้เยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้สอดคล้องกับการ

เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ รัฐบาลปัจจุบันยังมีนโยบายในการผลักดันประเทศไทยเข้าสู่ Thailand 4.0 ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ครุจึงต้องพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อให้สามารถสรรค์สร้างเยาวชนให้เป็นพลเมือง 4.0 ตามแผนการพัฒนาประเทศที่วางไว้

ถึงแม้ว่าจะมีความคาดหวังต่อตัวครู แต่ระบบการผลิตและพัฒนาครูยังพบปัญหาหลายด้าน เช่น นโยบายที่ขาดความต่อเนื่อง การผลิตและพัฒนาครูที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาด้านคุณภาพของคณาจารย์ครูศาสตร์ – ศึกษาศาสตร์ การขาดจิตวิญญาณความเป็นครู ปัญหาด้านคุณภาพของระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น ดังนั้น ระบบการศึกษาไทยจึงมีความจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ด้านการผลิตและพัฒนาครูให้เหมาะสม และเอื้อต่อการศึกษาในยุค 4.0

ในงาน “TEP Forum 2018 วันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561” กลุ่มครู มีผู้เข้าร่วมจากหลายหลายภาคส่วน เช่น ครู นิสิตนักศึกษาครู นักวิชาการ ผู้ปกครอง และผู้ที่สนใจด้านการศึกษา โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. กระบวนการคัดเลือกนิสิต นักศึกษาครู

- การสร้างค่านิยมให้คนเก่ง มีคุณสมบัติดี ศึกษาต่อในวิชาชีพครู
- การสร้างมาตรฐานกลางสำหรับสถาบันผลิตครู เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ ในขณะเดียวกัน ก็สร้างความยืดหยุ่นหลากหลายในแต่ละสถาบัน
- การสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกนิสิต นักศึกษาครู ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับคุณสมบัติที่ต้องการ
- การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถาบันผลิตครู

2. การเตรียมครูก่อนประจำการ

สำหรับผู้จบคณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์

- ความรู้ด้านปรัชญาการศึกษา ธรรมชาติของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาวิชาชีพ
- ความรู้ด้านหลักสูตร
- การจัดการชั้นเรียน การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักศึกษาครูสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในชั้นเรียนได้ การประยุกต์ใช้เนื้อหา กับสถานการณ์จริง

- การสังเกตชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเห็นความเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของเด็กในชั้นเรียน เห็นพฤติกรรมเด็ก
- ความสำคัญของ “ความเป็นมนุษย์” ในตัวเด็ก และจิตวิญญาณความเป็นครู
- การมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สำหรับผู้ไม่จบวุฒิศาสตร์ / ศีษศาสตร

- การเสริมสร้างความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการเป็นครู การเสริมสร้างจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำวิจัยในชั้นเรียน

3. การคัดเลือกครู

สำหรับผู้จบคณะครุศาสตร์ / ศีษศาสตร

- การสอบวัดความสามารถความเป็นครู ครอบคลุมทั้งด้านศาสตร์การสอน การวิเคราะห์หลักสูตร การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ความสามารถในการสร้างสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา ทักษะการสื่อสาร และความฉลาดรอบด้านด้านพหุปัญญา

สำหรับผู้ไม่จบวุฒิศาสตร์ / ศีษศาสตร

- การเปิดโอกาสให้กับผู้มีใจรักในการเป็นครู ผ่านการสอบข้อเขียน และแบบสัมภาษณ์ และทดลองสอนเพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียน
- มีสถาบันฝึกหัดครูที่มีโค้ชคอยให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงในการช่วยเหลือ ติดตาม ประเมินผล ในระยะทดลองงาน / ปฏิบัติงาน

4. การดูแลครูใหม่หลังบรรจุ

- การเสริมสร้างกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ในการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา

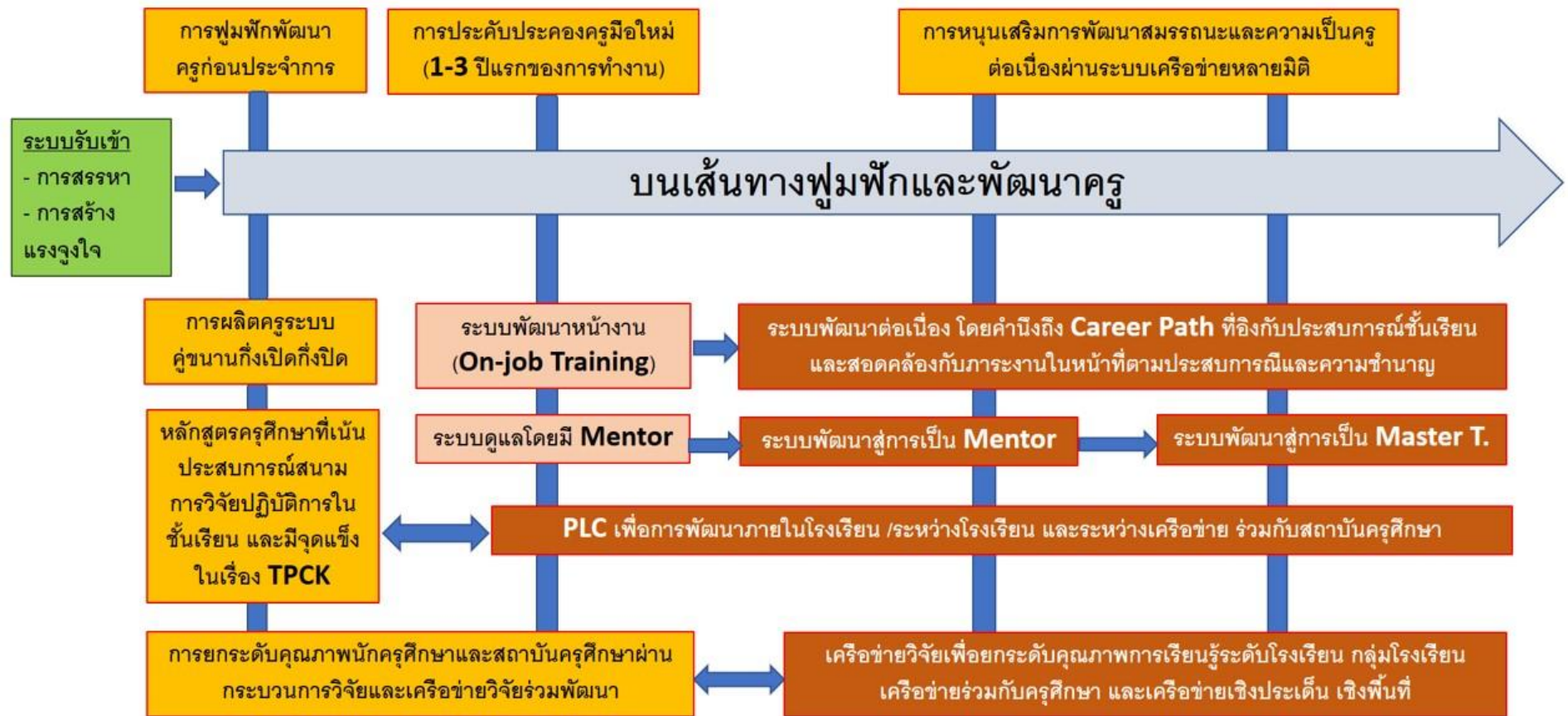
- การแต่งตั้งหน้าที่ และความรับผิดชอบการทำงานนอกเหนือจากการสอนที่ชัดเจน โดยเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นหลัก
- การสนับสนุนค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่

5. การดูแลครูประจำการ

- การประเมินทั้งจากภายในและภายนอก โดยเกณฑ์การประเมินถูกกำหนดจากโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน และมีการพัฒนาเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง
- การพัฒนาครู โดยการมีระบบวิทยฐานะของครูตามความสามารถ การสร้างเครือข่ายครูในรูปแบบของชุมชนการเรียนรู้ (PLC) การสร้างระบบการพัฒนาครูที่ออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของครู การวิจัยในชั้นเรียนที่เน้นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นหลัก
- โครงสร้างและนโยบายที่มีการบริหารงานที่ไม่ทับซ้อนกัน สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ชัดเจนและแน่นอน
- การบริหารและการจัดการเวลาการทำงานของครูให้เหมาะสม ลดภาระงานเอกสารโดยการจัดระบบและบุคลากรที่ดูแลงานในส่วนนี้ การจัดอัตราค่าจ้างครูให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภาระงาน

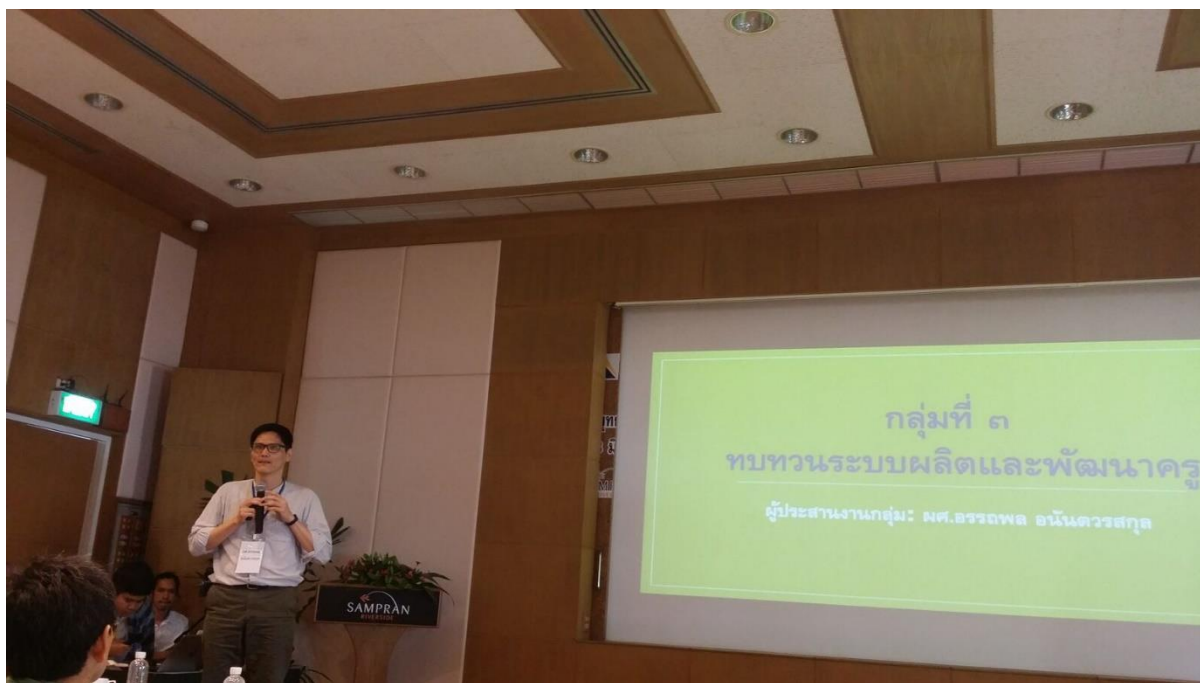
6. สถาบันฝึกหัดครู

- การส่งเสริมบทบาทครูของครูให้เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน สามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร ยอมรับความแตกต่างของมนุษย์ และเป็นครูที่ทันสมัย

ผศ.อรรถพล อนันตวรสกุล คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ

จากประเด็นแลกเปลี่ยนในงาน TEP Forum 2018 นำไปสู่การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน “กระบวนการประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22-23 มิถุนายน 2561” โดยมีประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม ดังนี้

ประเด็นที่ 1: สิ่งที่ขาดหายไป คือ การวิจัยเกี่ยวกับสถาบันครูศาสตร์ - ศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงระบบ เนื่องจากสถาบันครูศาสตร์ - ศึกษาศาสตร์เป็นกลไกสำคัญในการเตรียมครูก่อนประจำการ และหนุนเสริมครูประจำการ

ในปัจจุบัน มุ่งเน้นเชิงทางการที่เป็นเสาหลักให้กับสถาบันครูศาสตร์ - ศึกษาศาสตร์ นั่นคือ สถาบันคณาจารย์ ศึกษาศาสตร์ แต่ก็ยังไม่เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก ทั้ง ๆ ที่ในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายสถาบันผลิตครูเป็นอย่างมาก จึงมีการเสนอความเห็นที่ **ควร** สร้างเครือข่ายให้เกิดการทำงานร่วมกัน ระหว่างครูในโรงเรียน และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เป็นผู้สอนวิจัยปฏิบัติการ เพื่อร่วมพัฒนานักศึกษาฝึกหัดครูให้เป็นครูที่มีคุณภาพต่อไป รวมถึงการเปลี่ยนโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพให้กลายเป็น Lab School หรือ โรงเรียนต้นแบบสำหรับพัฒนาโรงเรียนอื่น ๆ สืบไป

ประเด็นที่ 2: มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษาไทย (IRES) ได้นำเสนอแผนภาพระบบการผลิตและพัฒนาครูที่ควรจะเป็น โดยสถาบันวิจัยระบบการศึกษาไทยเห็นว่า จุดคานงัดของการปรับปรุงระบบการ

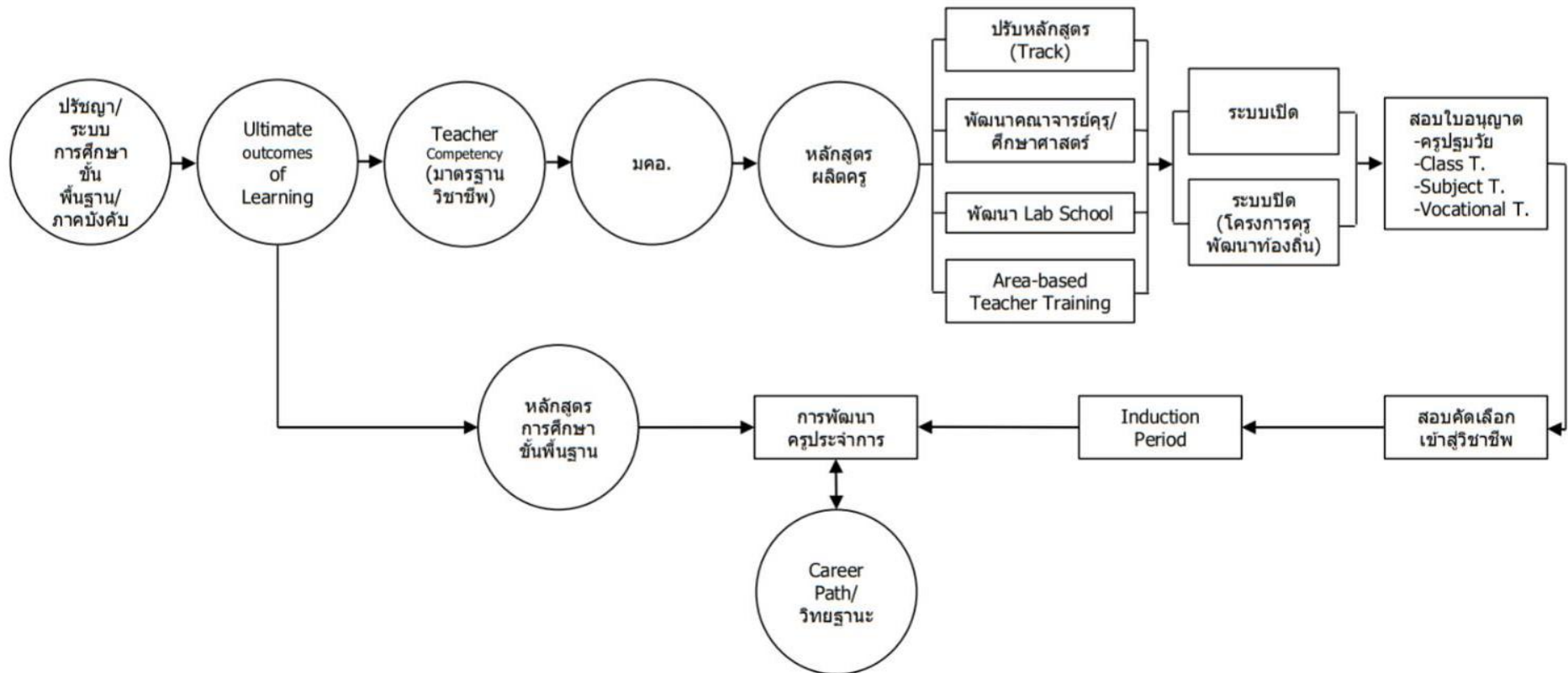
ผลิตและพัฒนาครู อยู่ที่ มาตรฐานวิชาชีพครู และ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ซึ่งผู้รับผิดชอบ คือ ครูสภา และ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการทำงานเชิงรุก จึงไม่ควรรอคอยการเปลี่ยนแปลงจากสถาบันดังกล่าวเพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการเสนอให้พัฒนาเทคโนโลยีในการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น พัฒนา Online Teacher Academy ที่ครูสามารถเข้าถึงคลังรูปแบบการเรียนการสอนมากมาย ทั้งยังเป็นการกระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้ของครู และการสร้างเครือข่ายข้ามโรงเรียนอีกด้วย

การผลิต และพัฒนาครู

กก.อิสระ

เจ้าภาพ

กก.อิสระ

กพร./ สกศ.

คุรุสภา

กพร.

สกอ.

ก.ค.ศ./ คุรุพัฒนา

คุรุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สกอ.

คุรุสภา/ ก.ค.ศ.

3.2.4 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 4 กลุ่มโรงเรียน

สถานศึกษา หรือ โรงเรียน มีความสำคัญมากในฐานะเป็นศูนย์กลางการผลิตกำลังคนเพื่อตอบโจทย์ตลาดแรงงาน ซึ่งในปัจจุบัน มีโรงเรียนจำนวนหนึ่งทำได้ตามเป้าหมาย กล่าวคือ มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง เช่น โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จ.บุรีรัมย์ จัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนทั้งภายในและภายนอก เน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning และเชื่อมโยงกับท้องถิ่น รวมถึงให้ความสำคัญกับพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู (Professional Learning Community - PLC) เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ

ทั้งนี้ โรงเรียนถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่รวมของบุคลากรทางการศึกษา อาทิเช่น ผู้อำนวยการ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง รวมถึงระบบวิชาการ และระบบการบริหารจัดการ ซึ่งในงาน “TEP Forum 2018 วันที่ 5 - 6 พฤษภาคม 2561” กลุ่มโรงเรียน ได้จัดให้โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ หรือ ที่เรียกว่า Whole School Approach ซึ่งมีทั้งหมด 11 รูปแบบ (แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละโรงเรียน) รวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Good Practices ของแต่ละฝ่าย รวมถึงถอดบทเรียนเพื่อขยายผลจนสรุปได้ว่า โรงเรียนบันดาลใจควรประกอบด้วย

1. **ผู้อำนวยการ** ผู้นำพาโรงเรียนให้เปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ
2. **ครู** ผู้มีศรัทธา มีจิตวิญญาณความเป็นครู
3. **ผู้เรียน** ผู้ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลง

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

การเปลี่ยนแปลงตนเอง

- ทบทวนตนเองอยู่เสมอ เรียนรู้โดยไม่จำนนต่อปัญหา
- ปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Change mindset)
- เชื่อมั่นว่าตนเปลี่ยนได้
- กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือทำจริง

ผอ.

ผู้นำพาโรงเรียน
ให้เปลี่ยนแปลง
สู่ความสำเร็จ

โครงสร้างบริหารจัดการ อย่างมีส่วนร่วม

- ปรับโครงสร้างการคัดเลือกผู้บริหาร
- บริหารโรงเรียนเป็นนิติบุคคลอย่างแท้จริง
- มองเป้าหมายโรงเรียนเป็นตัวตั้ง
- ค้นหาจุดเด่น สร้างวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน

กระบวนการ/เครื่องมือ

- ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ร่วมคิด ร่วมทำไปพร้อมกับครู ผ่านกระบวนการ PLC
- ใช้นวัตกรรมการศึกษา เน้น Active Learning
- เปิดพื้นที่ ให้ “เวลา” ผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

โดย สถาบันอาศรมศิลป์ และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

ครูผู้มีศรัทธา มีจิตวิญญาณความเป็นครู

- ภูมิใจ ศรัทธาในอาชีพครู
- มุ่งมั่นไม่ยอมแพ้
- ยึดประโยชน์นักเรียน ไม่ยึดประโยชน์ตน

สร้างเครือข่าย สานชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC

จัดทีมมหาวิทยาลัยครูแห่งชาติ

- สนับสนุนครูให้พัฒนาตนบนการทำงานตลอดชีวิต

ครูผู้มีศรัทธา
มีจิตวิญญาณ
ความเป็นครู

เปลี่ยนใจ ปรับตน

- ครูนักสร้างแรงบันดาลใจ เชื่อมมั่นในศิษย์ เป็นกัลยาณมิตร
- ครูผู้นำ ผู้กล้า เพิ่มสมรรถนะ พัฒนาตนทันต่อยุคสมัย
- ครูนักออกแบบการเรียนรู้ (Learning Designer) สร้างเนื้อหาบทเรียนที่มีความหมายต่อการเรียนรู้
- ครูผู้สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตร Active Learning
- ครูโค้ช ผู้ชี้แนะ เป็น Co-Learner
- ครูผู้เปิดใจรับฟัง / ใส่ใจ / เข้าใจ / สังเกต / ส่งเสริมผู้เรียน ให้ค้นพบศักยภาพตนเองอย่างแท้จริง

โดย สถาบันอาศรมศิลป์ และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

ผู้เรียนมีพื้นที่การเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Space)

- พื้นที่การพูดคุยที่ปลอดภัย สร้างการเรียนรู้ระหว่างผอ. ครู ผู้เรียนและผปค.
- พื้นที่ที่ผู้เรียนร่วมเป็นเจ้าของ
- พื้นที่การเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพที่แท้ของตน

ผู้เรียน
เกิดการเปลี่ยนแปลง
ทั้งโรงเรียน

ผู้เรียนมีอิสระในการพัฒนาตนเองและสังคม (Self-actualization)

- มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน และเห็นคุณค่าในตนเอง
- พึ่งตนเอง มีทักษะชีวิต ทักษะสังคม
- เข้าใจและยอมรับความแตกต่าง อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ผู้เรียนมีความสุข เจตคติที่ดีในการเรียนรู้ (Self-awareness)

- กล้าคิด กล้าทำ “สู้ไม่ถอย กัดไม่ปล่อย”
- มีพลังบวกและแรงบันดาลใจ ค้นพบตัวเองได้เร็ว
- มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- ค้นพบตนเอง : เป็นเจ้าของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

โดย สถาบันวาทกรรมศิลป และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

สร้างอัตลักษณ์โรงเรียน จากอัตลักษณ์ชุมชน

- โรงเรียนเน้นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง ส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะสัมมาชีพ
- โรงเรียนวิถีพุทธที่นำไปสู่คุณธรรม
- ฯลฯ

สภาพแวดล้อม

- เป็นพื้นที่ปลอดภัย สะอาด ร่มรื่นด้วยต้นไม้ อากาศดี สร้างความสุขให้กับผู้เรียน
- เป็นบ้านและชุมชนที่ปรารถนาดีต่อกัน
- ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของ

Whole School Development
ทิศทางการขับเคลื่อน
ด้าน “โรงเรียน”

ทุกพื้นที่ (ในและนอกห้องเรียน) เป็นพื้นที่การเรียนรู้

- ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning
- ออกแบบอย่างสร้างสรรค์ สร้างการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะและการพัฒนาของผู้เรียน
- เป็นที่รวมตัวของชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน อย่างเป็นมิตร
- ทุกภาคส่วนร่วมจัดการพื้นที่การเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน

สร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนและชุมชน นวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้

- พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน บูรณาการสาระวิชาครบวงจร
- เป็นแหล่งบ่มเพาะนักเรียนให้ตระหนักคุณค่าสิ่งใกล้ตัว
- สร้างเครือข่ายโรงเรียนต้นแบบ
- เป็นศูนย์กลางดูแลรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

โดย สถาบันวาทกรรมศิลป และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

นักบริหารการศึกษามืออาชีพ

- มีวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทางโรงเรียนชัดเจน
- มีทักษะบริหารคน บริหารงาน อย่างเป็นกัลยาณมิตร
- ลดสิ่งการ สร้างการมีส่วนร่วม
- คิดนอกกรอบ สร้างบริบทโรงเรียนยุคใหม่
- ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

- เป็นต้นแบบแห่งจิตวิญญาณครู
- สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและนักเรียน
- เป็นโค้ช เป็นกัลยาณมิตร ให้กำลังใจ (3 ย ยอดเยี่ยม สุดยอด อย่างกังวล)
- มีอุดมการณ์เพื่อเด็กและชุมชน

Whole School
Development
ทิศทางการขับเคลื่อน
ด้าน “ผู้อำนวยการ”

นักประสานสืบทอด “ร่วมคิด ร่วมทำ”

- จัดทำโครงสร้างการบริหารและพัฒนาวิชาการด้วยกระบวนการ PLC
- ขับเคลื่อนหลักสูตรภาคปฏิบัติตามบริบทท้องถิ่น
- สร้างเวทีการมีส่วนร่วม ผู้ปกครอง ครู นักเรียน ชุมชน
- สร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

โดย สถาบันจรรยาบรรณฯ และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

มีจิตวิญญาณความเป็นครู

- เป็นกัลยาณมิตรผู้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนไม่เรียนรู้
- ให้คำแนะนำการเรียนรู้กับผู้เรียน
- ค้นหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ค้นพบตัวเอง
- เป็นผู้รู้ ผู้เสียสละ ผู้ให้
สูปฏิปัน (ปฏิบัติดี)
สุวิชาโน (ความรู้ดี)
สุสาธุโน (สอนดี)

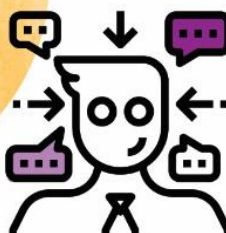
พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

- กล้าเปลี่ยนแปลงตนเอง
- รับฟังและเห็นภาพการเรียนรู้ของเด็ก (มองเด็กให้ออก)
- ร่วมเรียนรู้พร้อมผู้เรียน
- ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน
- รับผิดชอบ เสียสละต่อส่วนรวม
- ทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำ (Teamwork & Leadership)

พัฒนาระบบ การเรียนรู้แบบผู้รู้ Active Learning

- ใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- วางใจ ให้โอกาสเด็กเป็นเจ้าของการเรียนรู้
- เรียนรู้บนฐานสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์ (Collaborative Active Learning)
- ครูทำหน้าที่เป็นโค้ช (Coach / Facilitator / Co-learner / Learning Partner / Mentor)
- พัฒนาผู้เรียนให้ไม่รู้และเรียนรู้ด้วยความสุข

Whole School
Development
ทิศทางการขับเคลื่อน
ด้าน “ครู”

โดย สถาบันจรรยาบรรณฯ และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

1 ถิ่นนโยบาย

- โรงเรียนเป็นนิติบุคคล บริหารงานอย่างอิสระ (งบประมาณ/บุคคล)
- ปรับระบบคัดสรรครู พัฒนาครู สื่ออุปกรณ์ที่สอดคล้องกับบริบท รร.
- ลดกิจกรรม/โครงการที่เป็น Event เพื่อลดภาระครู
- วัดและประเมินผลครูจากผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน

2 หลักสูตร/งานวิชาการ

- พัฒนาหลักสูตร ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหมายต่อผู้เรียน
- เปลี่ยนระบบการเรียนรู้จากรายวิชาสู่บูรณาการ
- สร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน
- จัดระบบนิเทศและพัฒนาครูด้วยการโค้ช (Coach)
- ติดตั้งระบบ AAR / PLC
- ติดตั้งระบบการประเมินผลสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Formative Assessment)

Whole School Development ด้านการบริหารจัดการ 5 ด้าน

3 งบประมาณและบุคคล

- สนับสนุนงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน
- การจัดสภาพแวดล้อมภายในภายนอก
- จัดสรรอย่างมีคุณภาพ

5 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้

- เปิดโรงเรียนให้ภาคีอื่นมีส่วนร่วม
- เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

4 สร้างการมีส่วนร่วม

- สร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน (การบริหารจัดการ/การเรียนรู้) ทุกคนเป็นเจ้าของความคิดที่มีเป้าหมายร่วมกัน
- ลดการสั่งการ เปิดพื้นที่ให้คนทำงานตามเป้าหมายของตนให้มาก

โดย สถาบันอาศรมศิลป์ และโรงเรียนรุ่งอรุณ

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นที่สร้างแรงบันดาลใจ”

แสวงหาภาคีเครือข่ายเพื่อเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

- เรียนรู้ Open eye, Open mind จากต้นแบบที่มีพลังเหนียวแน่น
- ทุกคนในโรงเรียน มีส่วนร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ
- ร่วมมือกับภาคีโรงเรียนที่หลากหลายแต่มีหัวใจเดียวกัน มี “ศรัทธาและความเชื่อมั่น” เพื่อเด็ก :
เขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัด / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / เทศบาล / อบต. อบจ. / สถาบันอุดมศึกษา องค์กรอิสระ

แนวทางการสร้าง ภาคีเครือข่าย

การขับเคลื่อน

- รับฟังความต้องการของชุมชน
- สร้างเวทีสะท้อนการทำงานของเครือข่าย
- ตั้งกลไกผู้นำเครือข่าย ทั้งทางการและไม่ทางการ
- สานพลังการทำงานให้เข้มแข็ง เปลี่ยนวิถีเดิม

พื้นที่การเรียนรู้ร่วม

- เวทีแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการศึกษา ระหว่างโรงเรียน ในพื้นที่และในระดับภาค
- เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์

โดย สถาบันอาศรมศิลป์ และโรงเรียนรุ่งอรุณ

ในงาน “กระบวนการประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22-23 มิถุนายน 2561” กลุ่มโรงเรียนได้นำเสนอแนวทางการในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ดังนี้

1. **นโยบาย :** โรงเรียนควรเป็นนิติบุคคล เพื่อให้มีการบริหารงานอย่างเป็นอิสระ ทั้งในส่วนของงบประมาณ และบุคคล โดยโรงเรียนควรปรับระบบการคัดเลือกครู ระบบพัฒนาครู ปรับกิจกรรม / โครงการต่าง ๆ เพื่อลดภาระครู และปรับระบบการวัดและประเมินผลครู ให้อ้างอิงจากผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. **หลักสูตร / งานวิชาการ :** โรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหมายต่อผู้เรียน เปลี่ยนระบบการเรียนรู้จากรายวิชาสู่การเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดระบบนิเทศและพัฒนาครูด้วยการโค้ช ติดตั้งระบบ AAR / PLC / ระบบการประเมินผลสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Formative Assessment)
3. **งบประมาณและบุคคล :** โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างเหมาะสม
4. **การสร้างการมีส่วนร่วม :** โรงเรียนควรสร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้คิด ได้ทดลอง เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ลดการสั่งการ
5. **การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ :** โรงเรียนควรเปิดให้ภาคีอื่นเข้ามาร่วมพัฒนา และเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับโรงเรียน โดยมีแนวทาง ดังนี้
 - **การแสวงหาภาคีเครือข่าย** โดยร่วมมือกับภาคีอย่างหลากหลาย เช่น ทำงานร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล อบต. อบจ. สถาบันอุดมศึกษา องค์กรอิสระ
 - **การขับเคลื่อน** โดยรับฟังความต้องการของชุมชน สร้างเวทีสะท้อนการทำงานของเครือข่าย ตั้งกลไกผู้นำเครือข่ายทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ และสร้างพลังการทำงานให้เข้มแข็ง
 - **การเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วม** โดยมีเวทีแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการศึกษาระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ ในระดับภูมิภาค และเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์

กลุ่มโรงเรียน			
ตาม	ใคร	Action	Impact
- ก.ค. 61	- ร.ร. แผนก บวชระภาค รวม 8 โรงเรียน	- ทำ Mapping ร.ร. บ้านเดอโล บวชระภาค 11 โดยได้แผนที่ตั้งต้นจาก 11 Modules จาก ร.ร. อื่นๆ ที่สนใจ	- ผู้จัดทำข้อมูล ร.ร. บ้านเดอโล ที่สื่อสวบรวมเปิด เผย ส่วนสื่อออนไลน์ ของ TEP กลาง
- ส.ค. 61	- มูลนิธิ และ TEP กลาง	- ทำ Page ร.ร. ดี บ้านเดอโล - อำนวยความสะดวก มี ร.ร. บ้านเดอโล เป็นสมาชิก 100 ร.ร. เช่น อย่างนี้	- ร.ร. อื่นๆ ครู ผู้ปกครอง บุคคลทั่วไป เกิดกระแสความสนใจ เป็นเว็บไซต์เรียนรู้ ออนไลน์ ตัวที่ 1 บ้านเดอโล
- ต.ค. 61	- TEP ภาค บวชระภาค ผู้ประสาน	- สร้าง TEP Forum กลุ่ม ร.ร. ประจำภาค เปิดงานประจำปี SHOW SHARE LEARN ก่อนหน้านั้นมีการ ทำเวทีทดลองเล็กๆ ที่โรงเรียน จ. สุพรรณบุรี และ จ. นครปฐม	- สอดส่องผู้สนใจ เครือข่ายที่โรงเรียน แต่ละภาค
- ส.ค. 62	- มูลนิธิ และ TEP ภาค	- TRAINING 100 ร.ร. พร้อมใจ เป็น ร.ร. บ้านเดอโล	
- ก.ค. 62	- มูลนิธิ และ TEP ภาค	- ทำ TRAINING ส่วนเก็บเครือข่าย ทั้งเครือข่ายและ Whole school Development	- 3 เดือนที่ มีสื่อและ สื่อ

3.2.5 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 5 กลุ่มพ่อแม่

พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ถือเป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิดลูกมากที่สุด มีอิทธิพลอย่างมากในการเลือก หรือ การตัดสินใจของลูก ปัญหาข้อหนึ่ง คือ พ่อแม่หลายคนมีความคาดหวังในตัวลูกสูงมาก จึงมักเข้ามามีบทบาทในการออกแบบ และวางแผนการดำเนินชีวิตของลูก จนทำให้ลูกไม่รู้จักตนเอง ขาดอิสระเสรีในการเลือกเส้นทางชีวิตของตน

ในงาน “TEP Forum 2018 วันที่ 5 – 6 พฤษภาคม 2561” กลุ่มพ่อแม่ ได้จัดกิจกรรมในรูปแบบ นิทรรศการ และ World Café โดยเน้นการแลกเปลี่ยนใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. บทบาทพ่อแม่ในศตวรรษที่ 21: พ่อแม่ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรง เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ทั้งนี้ พ่อแม่ต้องเปิดรับฟังความต้องการของลูก คอยสนับสนุนลูกในการค้นหาความชอบ และการค้นหาศักยภาพของตนเอง

รศ.ประภาภัทร นิยม (2561) ได้พบปะพูดคุยกับผู้ปกครอง ในโครงการห้องเรียนพ่อแม่ “เลี้ยงลูกวิถีไทย” ครั้งที่ 5 เพื่อชวนพ่อแม่ ผู้ปกครองมาเรียนรู้การวางจิตใจเป็นกัลยาณมิตรของลูก โดยกล่าวว่า เด็ก คือ ความมหัศจรรย์ พ่อแม่ ครู คือกัลยาณมิตรของเด็ก ต้องช่วยกันประคับประคองให้เด็กได้ทดลองรู้จักตัวเอง เรียนรู้ที่จะทำด้วยตนเอง

2. ห้องเรียนพ่อแม่: เปรียบเสมือนเป็นพี่เลี้ยง / โค้ชให้กับพ่อแม่ในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ รวมถึงเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้โดยง่าย ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อเป็นช่องทางในการให้ความรู้กับพ่อแม่ ทั้งนี้ ห้องเรียนพ่อแม่ จะเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้พ่อแม่ได้ปรับตัว และกลายเป็น Change Agent เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อไป

3. เครือข่ายพ่อแม่: เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนประเด็นเรื่องกระบวนการทัศน์ทางการศึกษา ความรู้เรื่องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงเป็นชุมชนพ่อแม่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น เรื่องการ Coding โดยแนวทางการขับเคลื่อนต่อ คือ การสร้าง “หน่วยงานประสานเครือข่ายพ่อแม่” ในรูปแบบมูลนิธิ เพื่อผลักดันให้เกิดเครือข่ายพ่อแม่ ทั้งในรูปแบบ Online Platform และในพื้นที่จริง อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานจัดทำข้อมูลองค์ความรู้ด้านการสร้างชุมชนทางการเรียนรู้ และทำหน้าที่เชื่อมประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายพ่อแม่ เช่น การมีบทบาทในการกำหนดนโยบายโรงเรียน

จากประเด็นเสวนาดังกล่าว นำไปสู่การพูดคุยใน “กระบวนการประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22-23 มิถุนายน 2561” และสรุปเป็น Action Plan เพื่อสร้างเครือข่ายพ่อแม่ และ เปลี่ยนกระบวนการทัศน์พ่อแม่จากผู้สั่งสอนเป็นผู้เรียนรู้ โดยมีแนวทาง ดังนี้

1. สร้างเครือข่ายพ่อแม่ ผ่าน Website และ Social Media เพื่อเป็นพื้นที่ในการติดต่อ ขณะนี้ได้เริ่มมีการ Mapping พ่อแม่ ทั้ง Offline และ Online ที่สร้างการเรียนรู้ให้กับลูก ทำให้เห็นว่ามีพ่อแม่ที่ลูกขึ้นมาสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเรียนรู้ของลูกมาประมาณ 10 ปีแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังต้องสร้าง Active Team ที่ทำงานร่วมกับโรงเรียน เพราะโรงเรียนเกี่ยวข้องกับเด็กค่อนข้างมาก

2. กำหนดและสร้างการยอมรับ “คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพ่อแม่” ผ่านการสำรวจความต้องการของเด็ก และโรงเรียนในปัจจุบัน

พ่อแม่พันธุ์ใหม่บ่มเพาะลูกที่จะมีชีวิตในอีก ๕๐ ปีข้างหน้า

3.2.6 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 6 กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

ประเทศไทยปฏิรูปการศึกษามาเกือบสองทศวรรษแล้ว แต่ยังประสบวิกฤตคุณภาพการศึกษา ด้วยความยากและสลับซับซ้อนของระบบการศึกษา จึงไม่สามารถพัฒนาหรือแก้ไขได้ด้วยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ประเทศที่ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบด้านการศึกษาของโลก เช่น ฟินแลนด์ สิงคโปร์ ล้วนมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ “ขนาดพื้นที่ของประเทศ” พื้นที่ขนาดเล็กจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วกว่าพื้นที่ขนาดใหญ่ ยังไม่นับเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม ปัญหาและลักษณะของพื้นที่ อย่างเช่น ประชากร

ส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์มีอาชีพเกษตรกรรม เป็นไปไม่ได้ที่จะแก้ไขโดยใช้กรอบการแก้ปัญหาเดียวกันกับ จังหวัดสมุทรปราการที่เน้นเรื่องอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว

ระบบการศึกษาไทยมีจำนวนโรงเรียนประมาณ 32,000 โรงเรียน และครูประมาณ 620,000 คน ถือได้ว่ามี ขนาดใหญ่กว่าประเทศต้นแบบดังกล่าวอยู่มาก การลดขนาดการจัดการ (scale) ลงให้มีขนาดที่เหมาะสม เพื่อ การบริหารที่มีคุณภาพ และสามารถจัดการศึกษาคุณภาพสูงได้ จึงเป็นที่มาของการนำนวัตกรรม “การจัดการ ศึกษาเชิงพื้นที่” (Area-Based Education) มาใช้เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ นิยามความหมายของ “พื้นที่” ไว้ค่อนข้างยืดหยุ่น ในที่นี้ หมายถึงได้ตั้งแต่ ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ไปจนถึงจังหวัด ความสำคัญอยู่ตรงที่ ไม่ว่าพื้นที่ที่จะมีขนาดหรือบริบทอย่างไร ก็ **จะมีอิสระและความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษา เพื่อตอบโจทย์พื้นที่ตามบริบทและศักยภาพ ของพื้นที่ตนเอง** โดยมีการคลายกรอบและกฎเกณฑ์จากส่วนกลาง ในมิติของการบริหารจัดการทรัพยากรและ มิติทางวิชาการ เช่น การบริหารและพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล การเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ให้ เข้ามามีส่วนร่วม แต่ยังคงสามารถตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาโดยรวมของประเทศ ตัวอย่างการจัด การศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อตอบโจทย์สภาพพื้นที่ เช่น เพื่อยกระดับคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบัน ทิศทางนโยบายได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ อาทิ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติ บัญญัติแห่งชาติ โดยมีใจความดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภท การศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

นโยบายรัฐบาลในด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้ พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ ให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปมีโอกาสร่วมจัดการการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง และร่วมในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามศักยภาพและความพร้อม โดยให้สถานศึกษาสามารถเป็นนิติบุคคล และบริหารจัดการได้อย่างอิสระและคล่องตัวขึ้น

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นแผนการพัฒนาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้จังหวัดมีขีดความสามารถในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนได้เองในระยะยาว โดยมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยกระดับคุณภาพการศึกษา และการศึกษาเพื่อสัมมาชีพ โดยมีกระบวนการหลัก 5 ประการ ดังนี้

1. **การพัฒนากลไกระดับจังหวัด** เพื่อให้เกิดกลไกความร่วมมือการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ มีเป้าหมายที่เด็กเยาวชนเป็นตัวตั้ง กลไกความร่วมมือนี้จะพัฒนาต่อเนื่องเป็นโครงสร้างหรือระบบการทำงานในระยะยาว จังหวัดต่าง ๆ ต่างก่อรูปกลไกการทำงานในรูปแบบและชื่อเรียกต่างกัน เช่น สภาการศึกษาจังหวัดภูเก็ต คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดตราด คณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดชลบุรี ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ฯลฯ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ

- กลไกที่ยึดโยงกับท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ฯลฯ

- กลไกที่ยึดโยงกับฝ่ายปกครองเป็นหลัก เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด
 - กลไกที่ยึดโยงกับภาคประชาสังคมเป็นหลัก เช่น เชื่อมต่อทุนการทำงานกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
 - กลไกที่ยึดโยงกับหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาเป็นหลัก เช่น เขตพื้นที่การศึกษามหาวิทยาลัยในพื้นที่
2. **การพัฒนาข้อมูลสารสนเทศระดับจังหวัด** เป็นเครื่องมือบริหารจัดการ สนับสนุนการวางแผน การศึกษา รวมถึงการปฏิบัติในระยะยาว ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานในพื้นที่ หรือ มีการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม จากประสบการณ์จังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่าการพัฒนาข้อมูลและ สารสนเทศยังมีปัญหาขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยจัดการศึกษาทั้งภายในสังกัดและต่างสังกัด ข้อจำกัดนี้สามารถลดลงได้ โดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยจัดการในระบบหลัก มีโจทย์การ ทำงานที่ชัดเจนในการสำรวจเก็บข้อมูล
3. **การจัดทำเวทีบูรณาการในลักษณะปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์** ระหว่างผู้นำภาครัฐ เช่น ผู้ว่า ราชการจังหวัด นายก อบจ. กับผู้นำไม่เป็นทางการในภาคประชาสังคม เพื่อเปิดพื้นที่ของการทำงาน ร่วมกันและยอมรับบทบาทของกันและกัน รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา จังหวัด เพิ่มเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักร่วมถึงปัญหาการศึกษา ของพื้นที่ และการร่วมกันแก้ปัญหาตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย
4. **การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และการติดตามประเมินผล** แผนการศึกษาในหลายจังหวัดเกิดจาก ประเด็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีเครือข่าย หรือ ปัญหาเชิงประจักษ์ที่เป็นความเห็นร่วมกันของ เครือข่าย ซึ่งเมื่อเป็นแผนขนาดใหญ่ ก็จะทำให้เห็นทิศทางการพัฒนาการศึกษาจังหวัดอย่างชัดเจน จึง ควรหนุนเสริมให้มีการจัดทำแผนการทำงานเชิงบูรณาการในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดแผนงานอย่างเป็น รูปธรรม จนนำไปสู่การขยายผลต่อไป
5. **การรณรงค์สื่อสารภายในจังหวัด** โดยเครือข่ายสื่อมวลชนในจังหวัดหรือจากส่วนกลาง เพื่อไม่ให้การ ปฏิรูปการเรียนรู้เป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อย แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนในจังหวัดหรือประเทศต่างรับรู้และ

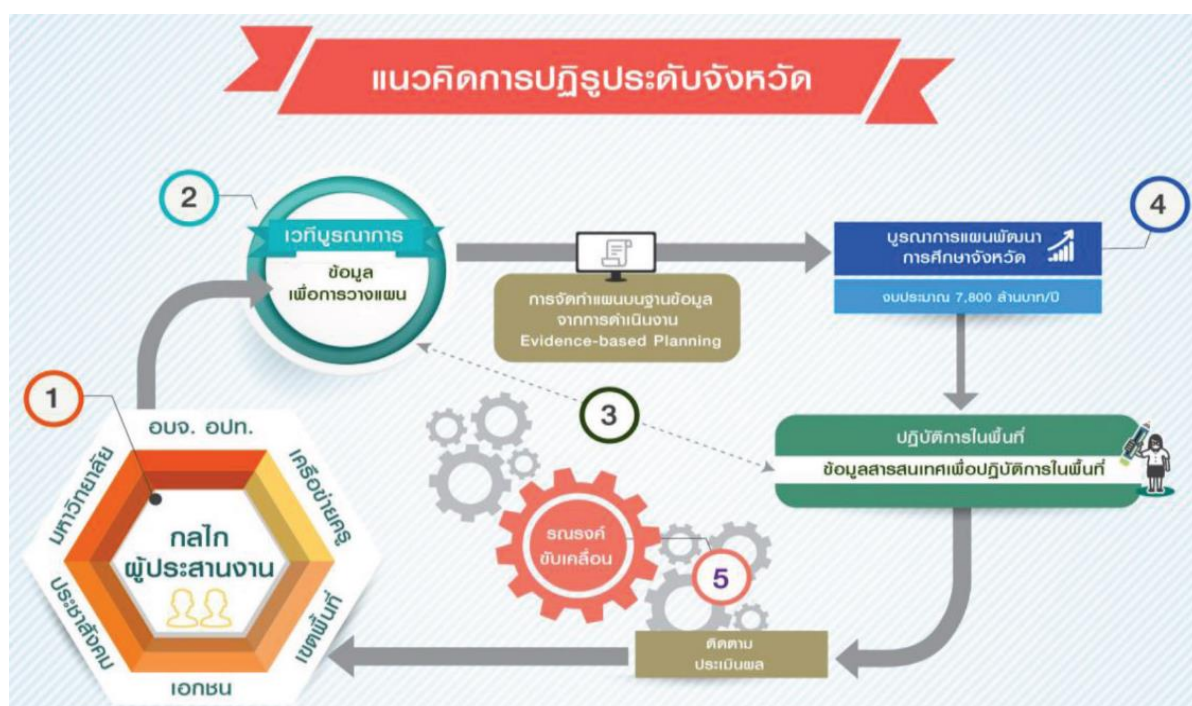
ร่วมมือ อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงพบว่า ระดับเศรษฐกิจและการศึกษาของประชาชนเป็นข้อจำกัดของการเข้ามามีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุป ความยั่งยืนระยะยาวของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ขึ้นกับความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของกลไกเป็นทางการ ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการสร้างคุณค่าหรืออุดมการณ์ร่วมกันในระดับพื้นที่
2. ความสามารถในการขึ้นำการทำงานของโครงสร้างในระบบ ในแง่ของความสามารถในการขึ้นำการทำงานของโครงสร้างเดิม เช่น การขึ้นำการใช้ทรัพยากรการศึกษาที่เคยผูกขาดโดยสิทธิอำนาจของฝ่ายรัฐเพียงฝ่ายเดียว

โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

1. การรักษาความต่อเนื่องของภาวะผู้นำ โดยในหลักการผู้นำที่ดีที่สุดคือ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมหลายฝ่าย
2. รักษาขีดความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูล
3. รักษาระดับการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายเพื่อแสดงพลัง เช่น กระบวนการสมัชชา
4. เชื่อมต่อการทำงานกับภาคประชาสังคมและกลไกเป็นทางการ
5. รักษาขีดความสามารถในการขึ้นำการใช้ทรัพยากรจากภาครัฐ

ในงาน “TEP Forum 2018 วันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561” กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ได้มีผู้เข้าร่วม คือ กลุ่มจังหวัด EEC กลุ่มจังหวัดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพ กลุ่มจังหวัดที่สนใจ และ 15 จังหวัดนำร่อง ABE

กิจกรรมในวันแรก มีรูปแบบเป็นลักษณะ World Café มี 3 ฐาน โดยให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจจุดเด่นของการทำงานแต่ละจังหวัด ดังนี้

1. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และบูรณาการการมีส่วนร่วม
2. การพัฒนาคลังจังหวัดและการจัดตั้งกองทุนการจัดการศึกษา
3. การจัดการระบบข้อมูลและการประเมินติดตามผล

กิจกรรมในวันที่สอง ได้แบ่งกลุ่มตามเกณฑ์ความพร้อมของจังหวัดออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อเรียนรู้รูปแบบกลไกไม่เป็นทางการในระดับประเทศและการสร้างให้เกิดกลไกดังกล่าว ได้แก่

1. จังหวัดที่มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ (เชียงใหม่ สุรินทร์ ระยอง) โดยค้นหาแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาจังหวัดต่อจากงานเดิมในอีก 3 ปีข้างหน้า
2. จังหวัดที่กำลังขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาจังหวัด (อยุธยา ตราด น่าน ลำปาง กาญจนบุรี อำนาจเจริญ นครราชสีมา ระยอง ชลบุรี) โดยวิเคราะห์ช่องว่างและค้นหาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาจังหวัดในระยะเวลา 1 ปี
3. จังหวัดที่มีความสนใจในการจัดการปฏิรูปการศึกษา (ลำพูน นครนายก เชียงราย สงขลา นครศรีธรรมราช นครปฐม ตรัง นนทบุรี สมุทรสงคราม) โดยการค้นหาแนวทางการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายในการปฏิรูปการศึกษา โดยได้ผลสรุปดังนี้

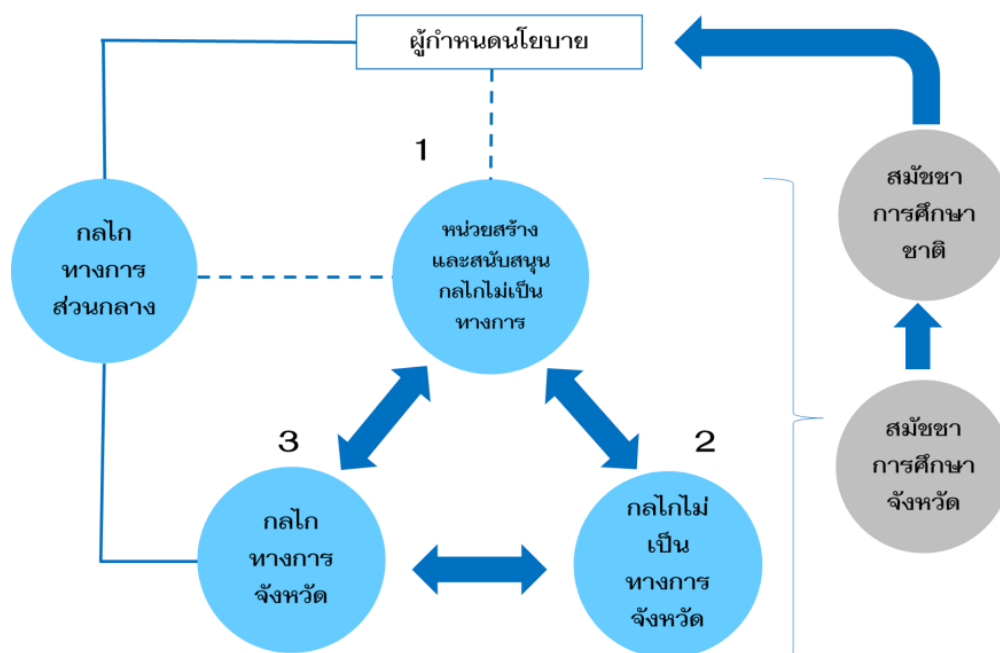
ผลการทบทวนและวิเคราะห์ตนเองถึงกลไกสำคัญ 5 กลไก ในการปฏิรูปการศึกษาระดับจังหวัด		
กลุ่มจังหวัดที่มีความก้าวหน้า	กลุ่มจังหวัดที่กำลังดำเนินการ	กลุ่มจังหวัดที่สนใจ
ปรับปรุงแผนการดำเนินงานเดิม เพื่อให้เห็นผลลัพธ์การ เปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียน	ปรับปรุงแผนการดำเนินงานเดิม เพื่อให้เห็นผลลัพธ์การ เปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียน	การค้นหาทุนเดิมของจังหวัด โดย การชักชวนให้เกิดการรวมตัวกัน ขับเคลื่อนเรื่องการศึกษา และการ ค้นหาเจ้าภาพหลัก
ตัวอย่างกิจกรรมในระยะ 3 ปี - การเพิ่มการประเมินผลการทำ แผนยุทธศาสตร์ที่ส่งผลถึงตัว ผู้เรียน - การพัฒนาศูนย์หรือแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน และการบริหาร จัดการให้เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ ในระบบ	ตัวอย่างกิจกรรมในระยะ 1 ปี - การค้นหาภาคีเครือข่ายที่ active เพื่อเป็นแกนหลัก - การพัฒนากลไกจังหวัดและ สร้างการมีส่วนร่วมบนฐานข้อมูล ที่ระบุปัญหาคุณภาพการศึกษาใน พื้นที่	-
ภาพรวมในระดับประเทศ มีข้อเสนอร่วมกันว่า - รัฐควรสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาระดับจังหวัดในทุกจังหวัด - มีหน่วยงานกลางระดับประเทศที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดการ ขับเคลื่อนระดับจังหวัด - พัฒนาให้มีกลไกสะท้อนปัญหาคุณภาพของการศึกษาของพื้นที่ เพื่อนำเสนอสู่ส่วนกลางในการออก นโยบายตอบสนอง		

จากกิจกรรมในงาน TEP Forum 2018 ต่อยอดไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน “กระบวนการประมวลผล
ความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22-23 มิถุนายน 2561” โดย
โจทย์สำคัญ คือ “จะอย่างไรให้พื้นที่มีอิสระในการบริหารจัดการ เพราะคนในพื้นที่ย่อมรู้ดีว่า สิ่งใดเป็น
สิ่งที่พื้นที่ต้องการมากที่สุด” จึงเกิดเป็นข้อเสนอต่อกลไกการทำงาน ดังนี้

1. รัฐจัดให้มีหน่วยงานกลางที่เป็นอิสระ ซึ่งจะมีบทบาทในการ

- สนับสนุนให้เกิดกลไกไม่เป็นทางการหรือการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในทุกจังหวัด

- เชื่อมประสานระหว่างภาคนโยบาย และผู้ทำงานในพื้นที่
- เชื่อมประสาน บูรณาการระหว่างกลไกไม่เป็นทางการและกลไกทางการ (กศจ. เขตพื้นที่ ฯลฯ) ทั้งในรูปแบบ online และ offline
- เป็นที่ปรึกษาให้แต่ละจังหวัด และสะท้อนปัญหาของพื้นที่กลับไปสู่ส่วนกลาง

2. งานวิจัยและองค์ความรู้ที่ต้องการ เพื่อที่จะช่วยสนับสนุนกลไกการทำงาน ประกอบด้วย

- การวิจัยเพื่อประเมินผลลัพธ์ Learning Outcomes ระดับจังหวัด
- ถอดบทเรียนประสบการณ์ / รูปแบบการขับเคลื่อน ABE เช่น พื้นที่ที่เริ่มขับเคลื่อนไปบ้างแล้ว อะไรคือปัจจัยให้เกิดการขับเคลื่อน หรือ กระบวนการสร้างความร่วมมือเป็นอย่างไร พื้นที่ที่ต้องการทดลองให้ทำ Action Research ควบคู่ไปด้วย

ท้ายที่สุด สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ประสบความสำเร็จ คือ

1. การทำงานอย่างต่อเนื่อง

2. การทำงานที่ครอบคลุมการศึกษาทุกประเภท ตั้งแต่ปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย และการศึกษานอกระบบ

3. การทำงานร่วมมือกับกลไกเป็นทางการ โดยกลไกไม่เป็นทางการมีหน้าที่หนุนเสริมกลไกเป็นทางการ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดความสมบูรณ์

3.2.7 การประมวลผลความรู้กลุ่มที่ 7 กลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาระดับประเทศ ทั้งการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร กฎระเบียบ การบริหารจัดการ รวมถึงนโยบายใหม่ๆ มักมีผลกระทบต่อครูและโรงเรียนจำนวนมาก ทำให้กระบวนการปฏิรูปมีขั้นตอนซับซ้อน ใช้ระยะเวลานาน และไม่คล่องตัว ช้าร้าย การปฏิรูปส่วนใหญ่ที่ได้รับการอนุมัติ กลับยังมีช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติการจริง หรือ ช่องว่างจากนโยบายทางการศึกษาที่แยกส่วน เช่น หลักสูตร การประเมิน และการคัดเลือกบุคลากร จึงเกิดแนวคิดการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วย “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา”

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ค้นหา ทดลอง ร่วมพัฒนาโดยภาคประชาสังคมและภาครัฐกิจ เพื่อขยายผลนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จะมีการปรับปรุง กฎระเบียบให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ และปลดล็อกการทำงานของเขตพื้นที่การศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยมีบทบาทในรายละเอียด ดังนี้

1. **ปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ** ให้อิสระโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาในการบริหารจัดการงบประมาณ และบุคลากร
2. **พัฒนาขีดความสามารถของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา** ให้สามารถจัดการเรียนรู้แบบใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
3. **เป็นพื้นที่ทดลองสร้างระบบใหม่ๆ ทางการศึกษา** เช่น หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 การทดสอบประเมินผลต่าง ๆ
4. **เป็นกลไกสร้างการมีส่วนร่วม** เชื่อมโยงทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาการศึกษา เช่น ภาคประชาสังคม ภาครัฐกิจทั้งในและนอกพื้นที่

กรอบแนวคิดหลัก

1. **มีสภาพการทำงานที่ยืดหยุ่น** เพื่อเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมและแก้ไขระบบ

2. เชื่อมต่อกับระบบการศึกษาปัจจุบัน สามารถส่งต่อข้อเสนอแนะทางนโยบายสู่การปฏิบัติทั่วประเทศ
3. เปิดให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้าร่วม เช่น ภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นจังหวัด ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ
4. รับรองด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างเสถียรภาพจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

จากกรอบแนวคิดนี้ ทำให้การวิจัยและพัฒนาในพื้นที่นวัตกรรมสามารถปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติอย่างคล่องตัวและเป็นอิสระ ทั้งบทเรียนที่ได้จาก Education Sandbox ยังสามารถเป็นแนวทางปรับใช้เพื่อการปฏิรูปในพื้นที่อื่นต่อไป

ในงาน “TEP Forum 2018 วันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561” กลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้จัดรูปแบบกิจกรรมแบบ World Café ในวันแรก เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาจากทั้งภายนอกและภายในแวดวงการศึกษาที่มีระดับความเข้าใจเรื่องระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่มีความเห็นตรงกันในเรื่องช่องว่างระหว่างความต้องการและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู และพ่อแม่ ทั้งนี้ มองว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทย และควรใช้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นข้อต่อในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาโรงเรียน

กิจกรรมในวันที่ 2 ได้แบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็น 4 กลุ่มย่อย เพื่อระดมสมองถึงบทบาทของเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาใน 3 หัวข้อ ได้แก่

1. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างไร มี 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มครูและศึกษานิเทศก์ และ กลุ่มนักวิชาการ อาจารย์จากครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์
2. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะเอื้อต่อการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างไร โดยกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา
3. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะเอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ได้อย่างไร โดยกลุ่มตัวแทนที่ทำงานขับเคลื่อนการศึกษาของพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.)

จากการพูดคุย ทำให้ได้ข้อสรุป ดังนี้

มุมมองด้านการจัดการเรียนรู้ มองว่าการมอบอำนาจการกำหนดหลักสูตรให้เขตพื้นที่การศึกษา จะเป็นการช่วยลดความแข็งตัวของหลักสูตรแกนกลางและปรับให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ควรเปลี่ยนเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็น one-stop service เพื่อลดภาระงานการจัดการ (administrative tasks) ของครู

มุมมองด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ให้อำนาจแก่เขตพื้นที่การศึกษาในการบริหารบุคลากร และการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการและวิสัยทัศน์ของแต่ละโรงเรียน ควรมีกฎหมาย หรือระเบียบที่อนุญาตให้ทำได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับหน่วยงานต้นสังกัด

มุมมองด้านการขับเคลื่อนโดยพื้นที่ มองว่าเขตพื้นที่การศึกษาควรทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่มากขึ้น เช่น กศจ. และ อบจ. เพื่อให้เกิดเอกภาพในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงควรทำงานสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ควรให้พื้นที่มีสิทธิ์กำหนดสัดส่วนการให้ความสำคัญของทักษะวิชาชีพและวิชาการในหลักสูตร

สำหรับกระบวนการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (TEP) วันที่ 22-23 มิถุนายน 2561” กลุ่มพื้นที่นวัตกรรมได้นำเสนอความคืบหน้าของพื้นที่นวัตกรรมทั้ง 3 แห่ง คือ จังหวัดระยอง จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดตรัง ซึ่งมีภาคีที่ร่วมขับเคลื่อน คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) มูลนิธิสยามกัมมาจล สถาบันอาศรมศิลป์ และทีมผู้ขับเคลื่อนในพื้นที่ โดยกระบวนการทำงานจะเป็นการทดลองเชิงปฏิบัติการ ควบคู่ไปกับการทำวิจัย เพื่อปลดล็อกสิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนที่ยังไม่บริหารจัดการแบบ Whole School Approach จะต้องเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นแบบ Whole School Approach ซึ่งจะเสริมโมดูลต่าง ๆ เข้าไป เช่น ภาษาอังกฤษ Coding คณิตศาสตร์แบบ Open Approach ในส่วนโรงเรียนที่เป็น Whole School Approach และ จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning อยู่แล้ว จะมีการเสริมนวัตกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม

ภาคผนวก

รายงานฉบับพิเศษเพื่อสื่อสารสาธารณะ

รวมพลังพลเมืองปฏิรูปการเรียนรู้ขนาดใหญ่ เชื่อมร้อยการศึกษาไทยจากฐานรากสู่นโยบาย

นับแต่อดีตเมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมา หลายภาคส่วนในประเทศไทย ทั้งกลุ่มโรงเรียนทางเลือกหรือกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายพ่อแม่ เครือข่ายครอบครัว NGO องค์กรที่ไม่แสวงกำไร และกลุ่มองค์กรธุรกิจเอกชนอีกจำนวนมากที่เข้ามาทำงานด้านการศึกษาภายใต้โครงการโรงเรียนประชารัฐ นับกว่าสิบแห่ง ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายครู และนักวิชาการที่สนใจด้านการศึกษา ต่างมีความพยายามที่จะหาทางออกจากวิกฤตการณ์ด้านการศึกษาของไทย ทว่าหนทางสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ยังเต็มไปด้วยอุปสรรค เหตุเพราะความสลับซับซ้อนของระบบการศึกษาและองค์ประกอบต่างๆ ไม่สามารถขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กันอย่างเชื่อมโยง จึงไม่เกิดพลังมากพอที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง และที่สำคัญวิธีการปฏิรูปยังคงเป็นกระบวนทัศน์เก่า ไม่สอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินกว่าจะคาดเดา

กระทั่งปัจจุบันเกิดการรวมตัวกันของบุคคล องค์กรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ที่มีส่วนสำคัญและมุ่งมั่นปฏิรูปการศึกษาไทย ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยเพื่อ

การพัฒนาประเทศไทย (TDRI) มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มูลนิธิสยามกัมมาจล สถาบันอาศรมศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิสตาร์-สฤชดิงส์ (มสส.) ฯลฯ ได้ลุกขึ้นมาร่วมมือกันผ่านเวทีประชุมระดมสมอง (Think Tank) เป็นประจำทุกเดือนอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เดือนกันยายน 2558 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อแสวงหาโอกาสเชิงยุทธศาสตร์และเชื่อมโยงภาคีทุกระดับ จนขยายตัวเกิดเป็นกลไกใหม่ภายใต้ชื่อ “ภาคีเพื่อการศึกษาไทย” หรือ Thailand Education Partnership (TEP) เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ และมุ่งปฏิรูประบบการศึกษาไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมภายใน 10 ปี

ด้วยความเชื่อมั่นว่า “ระบบการศึกษาที่ดีเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม” การขับเคลื่อนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาไทยจึงไม่อาจแยกส่วนออกจากกันได้ หากต้องเกิดจากการร่วมมือกันของทุกเครือข่ายและการเชื่อมโยงภาคีทุกระดับ

การศึกษา...จุดเปลี่ยนอนาคตไทย

หากถามว่า TEP มีบทบาทเช่นไร และจะมีส่วนในการพลิกวิกฤตการณ์การศึกษาไทยให้ดีขึ้นได้อย่างไร คำตอบนั้นตั้งอยู่บนจุดยืนที่แน่วแน่และชัดเจนว่า พันธกิจหลักของ TEP คือ การสร้างเครือข่ายและพื้นที่การทำงานร่วม (Platform) เพื่อให้องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ทำงานหรือสนใจงานด้านการศึกษา เกิดการสานพลังพัฒนาการศึกษาไทยอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบ

ประการต่อมาคือ เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางสังคม (Social Paradigm Movement) เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงการตระหนักรู้ถึงพลังและความสามารถในการร่วมเปลี่ยนแปลงการศึกษา

สุดท้ายคือ ผลักดันให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานกับภาคนโยบาย โดยทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นจาก

ประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อเป็นเสียงสะท้อนความต้องการจากผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่ได้เผชิญกับปัญหาจริงไปยังผู้กำหนดนโยบาย และสังเคราะห์ความคิดเห็นเหล่านั้นบนฐานวิชาการ เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้จริง

ดังคำกล่าวของ **นพ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์** หัวหน้ากลุ่มที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่อธิบายว่า แนวทางการทำงานของ TEP เป็นการปฏิรูปการศึกษาในมุมมองใหม่ จากเดิมมุ่งเน้นไปที่ผู้กำหนดนโยบายจากภาครัฐ และกระทรวงศึกษาธิการ เปลี่ยนเป็นมุ่งไปที่ภาคปฏิบัติ เช่น ครู โรงเรียน จังหวัด ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาที่แท้จริง และเป็นที่มาของนวัตกรรมการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

“ถ้าจะปฏิรูประบบการศึกษาทั้งประเทศคงเป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จ ดังเช่นบทเรียนที่เกิดขึ้นตลอดยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา เราจึงมาคิดกันว่า ควรทำให้เกิดพื้นที่ทดลองในการขับเคลื่อน โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาที่ชัดเจนมากขึ้น”

เช่นเดียวกับ **ทพ.กฤษฎา เรืองอารีรัชต์** อดีตผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สะท้อนว่า ปัญหาในระบบการศึกษาไทยคือ การผลิตคนออกมาอย่างไร เป้าหมาย ไม่สอดคล้องสภาพสังคม ทั้งยังพบว่ามีความแตกต่างเหลื่อมล้ำอย่างมากในระบบการศึกษา

สภาพปัญหาเกิดขึ้น มีตั้งแต่เรื่องคุณภาพคน ระบบการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องต่อการเรียนรู้สมัยใหม่ แม้ที่ผ่านมาจะมีความพยายามเปลี่ยนแปลงอยู่หลายครั้ง แต่เนื่องจากแนวทางการขับเคลื่อนยังขาดยุทธศาสตร์ในภาพรวม ขาดการเชื่อมโยงพลังเครือข่าย ทำให้ไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่

“เราเชื่อว่าระบบการศึกษาที่ดีเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม และต้องไม่ใช่การรับคำสั่งจากบนลงล่าง” **ทพ.กฤษฎา** กล่าว

TEP Forum

ขับเคลื่อนงานใหญ่ สร้างการเปลี่ยนแปลง

รูปธรรมเพื่อให้บรรลุพันธกิจหลักของ TEP คือ การจัดงาน TEP Forum โดยเริ่มครั้งแรกในงานสัมมนาหัวข้อ “ถึงเวลาเปลี่ยนการศึกษาไทย” เมื่อวันที่ 5-6 พฤษภาคม 2561 ณ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) เพื่อเป็นเวทีใหญ่ให้ภาคีเพื่อการศึกษาไทยและเครือข่ายได้ร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด นำเสนอองค์ความรู้ ประสบการณ์ ถอดบทเรียนเพื่อยกระดับการทำงาน ระดมสมองเพื่อหาแนวทางใหม่ และสื่อสารกับสังคมในวงกว้าง

ผลจากการจัดเวทีในครั้งนั้นนำมาสู่การถกทอกันของเครือข่ายต่างๆ ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย 7 มิติ ได้แก่ กลุ่มปฐมวัย กลุ่มนักเรียนและเยาวชน กลุ่มครู กลุ่มโรงเรียน กลุ่มพ่อแม่ กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และกลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ประมวลผลความรู้สู่ยุทธศาสตร์

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคสำคัญของการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจและการค้าโลกเชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดน ผู้คนมีการสื่อสารกันในรูปแบบใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ธุรกิจแบบเดิมจำนวนมากล่มสลายเพราะไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ รวมทั้งยังเกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม ทุกประเทศต่างต้องเผชิญปัญหาใหม่ที่ไม่อาจใช้วิธีการแบบเดิมในการแก้ไขปัญหาได้อีกต่อไป ส่งผลให้ต้องมีการปรับตัวและหากกลยุทธ์ใหม่ที่จะขับเคลื่อนประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม รวมถึงความยั่งยืนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

เพื่อตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21 ให้สำเร็จได้ ประเทศไทยต้องการบุคลากรที่มีทักษะการคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงสุด จึงต้องการองค์ความรู้/โจทย์วิจัยแบบใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาที่ต่างออกไปจากแนวคิดเดิม (Supply Side) คือ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและงานวิจัยเชิงระบบ ซึ่งมาจากการระดมความคิดเห็นที่แหลมคมเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดทิศทางก้าวต่อไปของ TEP โดยอาศัยการขับเคลื่อนบนฐานความรู้ กระทั่งเกิดโครงการ “การประมวลผลความรู้และพัฒนาโจทย์ยุทธศาสตร์ของภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership: TEP ปี 2561” เมื่อวันที่ 22-23 มิถุนายน 2561 ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เป้าประสงค์

- 1) พัฒนาศักยภาพการวิจัย/โจทย์วิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทยที่ส่งผลดีต่อเด็กและเยาวชน โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง Demand Side และงานวิจัยเชิงระบบ
- 2) ประมวลผลความรู้และใช้ความรู้จากการปฏิบัติขององค์กรภาคีด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และระดับปฏิบัติ
- 3) สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมทั้งคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยที่ส่งผลดีถึงเยาวชน ทั้งหมดนี้มาสู่การนำเสนอแผนการดำเนินงาน ซึ่งจะเพิ่มขีดความสามารถในอีก 1-3 ปีข้างหน้า เพื่อไปถึงเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงตามข้อเสนอของทั้ง 7 กลุ่ม ดังจะกล่าวถึงต่อไป

ริดา พิกษ์สินสุข

วิระพล วีระโชติวาทิน

1. กลุ่มปฐมวัย

ช่วงปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต การทำงานของกลุ่มปฐมวัยจึงต้องเริ่มต้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญเสมอ **ริดา พิกษ์สินสุข** กรรมการบริหารสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ให้ข้อสังเกตว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือจะวางรากฐานของการพัฒนามนุษย์ทั้งชีวิตได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้พ่อแม่ก้าวเข้ามาหาความรู้ เกิดการจับกลุ่มเป็นเครือข่าย และทำอย่างไรจึงจะสามารถผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง

ด้วยเหตุนี้ เป้าหมายในการทำงานของกลุ่มปฐมวัย จึงต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนัก และความตระหนักจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (mindset) ของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารการศึกษา และสังคม เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องไปกับพัฒนาการสมัย จากนั้นจึงร่วมกันวางแผนขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กปฐมวัยสู่ระดับนโยบายเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

2. กลุ่มนักเรียน/เด็กและเยาวชน

ตามนิยามของนักเรียน หมายถึง เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า ทว่า ปัญหาที่พบในปัจจุบันของนักเรียนหรือเยาวชนไทยคือนักเรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้ความชอบ ความสามารถ และศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดความผิดพลาดในการวางแผนการเรียนที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต

ในฐานะตัวแทนกลุ่มนักเรียน/เด็กและเยาวชน **วิระพล วีระโชติวาทิน** มองว่า สิ่งที่จะช่วยให้เด็กค้นพบตัวเองในวัยเรียนมีตั้งแต่สิ่งแวดล้อมรอบตัว การเสพรับสื่อ การมีประสบการณ์การเรียนรู้จากความผิดพลาด ซึ่งกระบวนการเช่นนี้จะทำให้เด็กค้นพบตัวเอง รู้ความชอบ ความถนัด เกิดเป็นแรงบันดาลใจ เมื่อพบเจออุปสรรค เด็กจะรู้จักครุ่นคิดและลงมือทำ สิ่งสำคัญที่จะเป็นกลไกสนับสนุนก็คือ ผู้ดูแลแวดล้อมต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตน ทั้งพ่อแม่ ครู โรงเรียน และสังคม

3. กลุ่มครู

ผศ.อรรถพล อนันตวรสกุล อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สะท้อนปัญหาว่า ระบบการผลิตและพัฒนาครู นับว่าประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดความต่อเนื่องทางนโยบาย การผลิตและพัฒนาครูที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาด้านคุณภาพของคณาจารย์ครุศาสตร์-ศึกษาศาสตร์ การขาดจิตวิญญาณความเป็นครู ปัญหาด้านคุณภาพของระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การแก้ไขปัญหาในวิชาชีพครูจึงควรย้อนกลับไปตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกนิสิตนักศึกษาครู การเตรียมครูก่อนประจำการ การคัดเลือกครู การดูแลครูใหม่หลังบรรจุ การดูแลครูประจำการ ไปจนถึงสถาบันฝึกหัดครู ทั้งหมดนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการสร้างครูทั้งจิตและวิญญาณ

4. กลุ่มโรงเรียน

“เปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นพื้นที่สร้างแรงบันดาลใจ” คือกรอบคิดในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้เป็นมากกว่าแค่ห้องเรียนสี่เหลี่ยมแบบเดิมๆ ที่คุ้นเคย **ดร.พัฒน ภาคนิยม** ผู้อำนวยการโรงเรียนนรพัฒน์ ในฐานะตัวแทนของกลุ่มโรงเรียน กล่าวไว้เช่นนั้น

หนทางที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบ จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการ: ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ
- 2) ครู: มีศรัทธา มีจิตวิญญาณความเป็นครู และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- 3) ผู้เรียน: มีพื้นที่การเรียนรู้แบบเปิด มีฉันทะในการพัฒนาตนเอง มีเจตคติที่ดีในการเรียนรู้
- 4) โรงเรียน: มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกับผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ผศ.อรรถพล อนันตวรสกุล

ดร.พัฒน ภาคนิยม

5. กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง

จากการรวมตัวของ “สมัชชาพ่อแม่” และ “เครือข่ายพ่อแม่ไม่รอรระบบ” มิสรา เวฬุภาค ในฐานะตัวแทนของกลุ่มพ่อแม่ ได้สรุปบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาโดยมีประเด็นสำคัญคือ การสร้างความเข้าใจถึงบทบาทของพ่อแม่ในศตวรรษที่ 21 ผ่านกลไกการทำงานที่เรียกว่า **“ห้องเรียนพ่อแม่”** ที่เป็นเสมือนพี่เลี้ยง/โค้ชให้กับพ่อแม่ในการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด รวมถึงเสริมสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และอาศัย **“เครือข่ายพ่อแม่”** เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางการศึกษา ความรู้เรื่องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงเป็นชุมชนพ่อแม่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

6. กลุ่มการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

นัยสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ คือ **“โจทย์ในพื้นที่ที่ต้องแก้โดยคนในพื้นที่”** **อดุลย์ ภูภัทรางค์** ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองจุเหลื่อมพิทยาคม จังหวัดนครราชสีมา อธิบายไว้เช่นนั้น และนั่นเป็นที่มาของแนวคิดเรื่อง **“จังหวัดปฏิบัติการเรียนรู้”** โดยมีจุดมุ่งหมายในการเพิ่มขีดความสามารถให้จังหวัดสามารถดำเนินการปฏิรูปการศึกษาหรือจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนได้เองในระยะยาว

เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อน คือ สร้างให้เกิดกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในทุกจังหวัด โดยปัจจุบันสามารถแบ่งเกณฑ์ความพร้อมของจังหวัดออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) จังหวัดที่มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ สิ่งที่ต้องดำเนินการสานต่อคือ สร้างการรับรู้ในภาพกว้างอย่างทั่วถึง ทั้งในประเด็นพื้นที่ทางกายภาพอย่างพื้นที่ชายขอบ ตลอดจนครอบคลุมกลุ่มต่างๆ อย่างหลากหลาย รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการปฏิรูปการศึกษา เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน โดยสร้างความสัมพันธ์เชิงรุกให้เข้าถึงมากขึ้น

ถัดมาควรมีการปรับกระบวนการการมีส่วนร่วมให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยเปลี่ยนจากการเสนอความคิด/พูดให้ความเห็น มาเป็นการมีส่วนร่วมลงมือทำทันที

นอกจากนี้ ควรเพิ่มกลไกขับเคลื่อนจากระดับจังหวัดสู่ท้องถิ่น การตั้งสภาการศึกษาในระดับอำเภอ/ตำบล ไปจนถึงการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์การศึกษาที่ให้ความสำคัญตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเชิงตะกอน เริ่มจากภาพเล็กไปสู่ภาพใหญ่

2) จังหวัดที่กำลังขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาจังหวัด สิ่งที่ต้องสานต่อคือ ทบทวนการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาระดับจังหวัดที่ผ่านมา โดยต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่า อะไรคือช่องว่างที่ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องหรือไปไม่ถึงผลลัพธ์ที่ต้องการ เพื่อหาแนวทางปิดช่องว่างนั้น จนทำให้การขับเคลื่อนมีความต่อเนื่องและขยายผลต่อไปได้

3) จังหวัดที่มีความสนใจในการจัดการปฏิรูปการศึกษา สิ่งที่ต้องลงมือทำคือ **วิเคราะห์ต้นทุนการทำงานของจังหวัด** ค้นหาเจ้าภาพหลักที่มีพลังในการขับเคลื่อนให้ได้ ซึ่งแต่ละ

มิสรา เวฬุภาค

อดุลย์ ภูภัทรางค์

ภาคส่วนอาจมีความเข้มแข็งแตกต่างกันตามบริบทของจังหวัด จากนั้นจึงขยายแนวคิดไปสู่กลุ่มคนต่างๆ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดร่วมรับรู้รับทราบ

นอกจากกลไกราชการแล้ว ควรดึงการมีส่วนร่วมจากผู้ได้รับผลกระทบ/ผู้ได้รับผลประโยชน์เข้ามาสะท้อนและวางแผนทิศทางการทำงานด้วย โดยให้ทุกฝ่ายมาร่วมกันระดมความคิดเห็น เพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่จะก้าวต่อไป

7. กลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

การแบ่ง “เขตพื้นที่การศึกษา” ถูกขีดเส้นโดยผู้กำหนดนโยบายระดับบน ขณะที่ผู้ปฏิบัติระดับล่างคือผู้ที่สัมผัสปัญหาโดยตรง ปัญหานี้ก่อให้เกิดช่องว่างของความไม่เข้าใจ นำไปสู่ข้อจำกัดในการทำงาน ทั้งข้อบังคับ ระเบียบ กฎกระทรวง รวมถึงการขาดทรัพยากร งบประมาณ และความเชี่ยวชาญ

ณิชา พิกายพงศกร ตัวแทนกลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มองว่า ความไม่เชื่อมโยงของระบบการศึกษาไทย เกิดขึ้นจากช่องว่างระหว่างข้างบน-ข้างล่าง (ฝ่ายนโยบาย-ฝ่ายปฏิบัติ) และช่องว่างระหว่างองค์กรประกอบทางศึกษาที่แยกส่วน

ข้อเสนอของกลุ่มพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงมุ่งไปที่การสร้างพื้นที่ทดลองเพื่อขยายผลนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยมีกรอบแนวคิดสำคัญคือ

- 1) ต้องมีสภาพการทำงานที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมและแก้ไขระบบ
- 2) เชื่อมต่อกับระบบการศึกษาปัจจุบัน สามารถส่งต่อข้อเสนอแนะทางนโยบายสู่การปฏิบัติทั่วประเทศ
- 3) เปิดให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ภาครัฐ จังหวัด ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ
- 4) มีกฎหมายรับรอง เพื่อสร้างเสถียรภาพจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ก้าวต่อไปของ TEP: พัฒนาโจทย์วิจัยใหม่

ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์บนฐานความรู้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลจากการสังเคราะห์และประมวลทิศทางการวิจัย/โจทย์วิจัยที่เหมาะสมในการปฏิรูปการศึกษาไทย ภาคีเพื่อการศึกษาไทย ได้อาศัยองค์ความรู้ที่มาจากการจัดการความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเพื่อนำมาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย อันเป็นการบูรณาการระหว่างข้อเสนอทั้ง 7 มิติ ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียนในท้ายที่สุด

โจทย์วิจัยที่ได้จากการประมวลผลความรู้ สามารถสรุปได้ 2 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

หัวข้อวิจัยที่ 1: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่องเป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education)

การปฏิรูปการศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงปรารถนา (The Desired Outcomes of Education: DOE) ที่ชัดเจน เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ขับเคลื่อนไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน โดย DOE ที่กำหนดนั้น เกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่าเกิดจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือที่เรียกว่า Participatory Action Research เพราะนอกจากจะเป็นการวิจัยค้นคว้าหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แล้ว ยังเป็นการรับฟังความคิดเห็น สร้างการตื่นตัว (Awareness) สร้างการมีส่วนร่วมในการยกระดับระบบการศึกษาไทย อีกทั้งยังเป็นการกำหนดพฤติกรรมสังคมโดยอ้อมให้ยอมรับแนวคิดนี้อีกด้วย

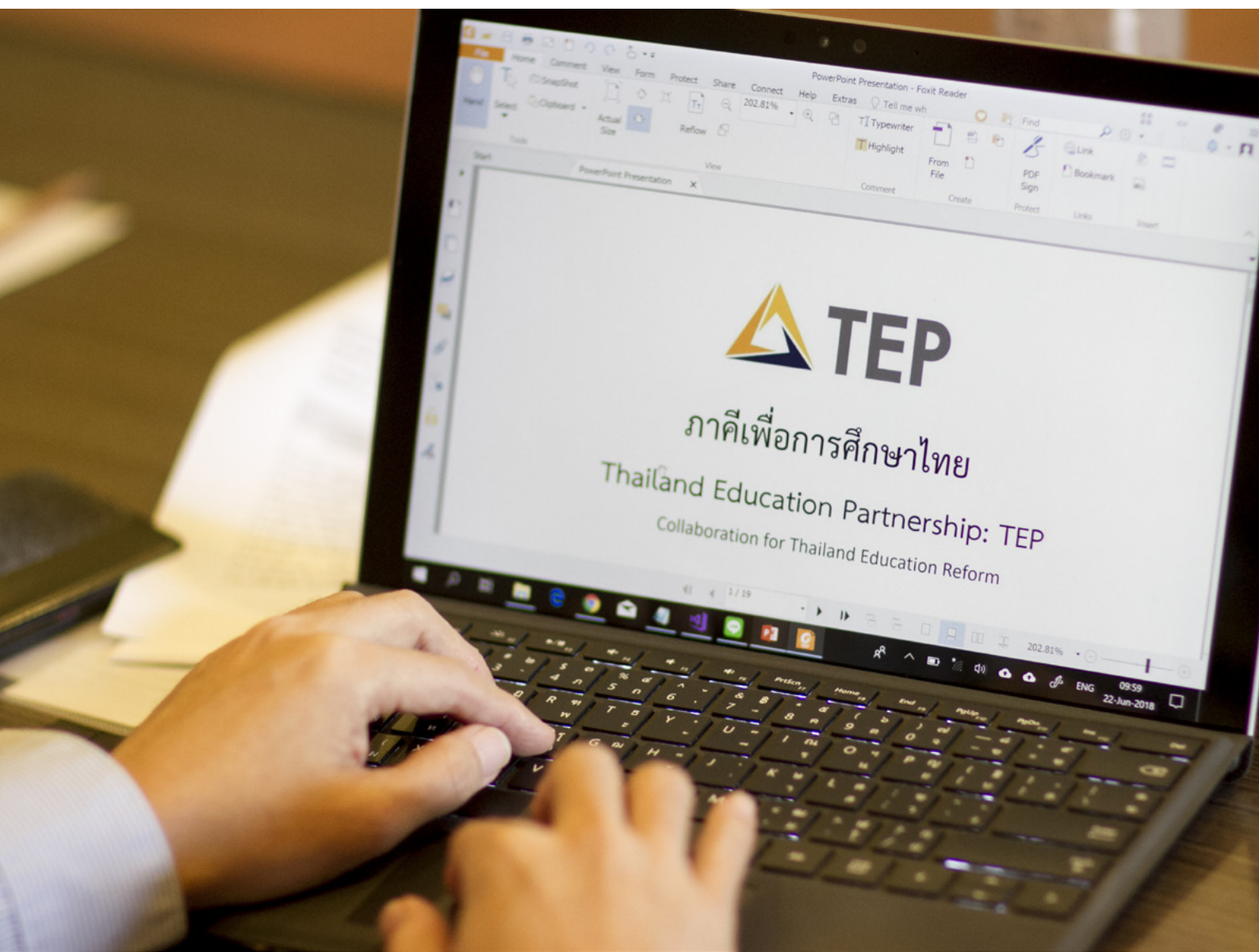
หัวข้อวิจัยที่ 2: การวิจัยรวบรวมโรงเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาอย่างมียุทธศาสตร์

การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ปฐมวัย นักเรียน/เด็กและเยาวชน ครู โรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา มีความพร้อมและความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน ไม่เท่ากัน โดยกลุ่มที่มีทุนเดิมมากที่สุด คือ กลุ่มโรงเรียน จึงได้ข้อสรุปว่าควรวิจัยรวบรวมทุนเดิมโรงเรียนที่มีคุณภาพ ซึ่งครอบคลุมเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครอง การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ภาคเอกชน และเครือข่ายเด็กเยาวชน ฯลฯ โดยเริ่มจากสร้างกระบวนการทางวิชาการในการกำหนดเกณฑ์การประเมินโรงเรียน ในแง่มุมของการเป็นโรงเรียน “ดีมีคุณภาพ” โดยมีผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นที่ตั้ง จากนั้นอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อช่วยในการ

ประเมินและรวบรวมโรงเรียนที่มีคุณภาพที่มีอยู่ทั่วประเทศ และเมื่อได้เห็นข้อมูลอย่างหลากหลายองค์ประกอบ จะทำให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการปิดช่องว่าง และเสริมพลังการทำงานในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปอย่างมีรูปธรรม

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ภาคิเพื่อการศึกษาไทย คาดหวังว่าจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย และสามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และระดับปฏิบัติ เพื่อต่อยอดขยายผลในการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

นับจากนี้การปฏิรูปการศึกษาย่อมไม่อาจเรียกร้องไป ที่ผู้กำหนดนโยบายจากภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการแต่เพียงฝ่ายเดียว หากต้องมุ่งเน้นไปที่ภาคปฏิบัติและสร้างความร่วมมือกับทุกเครือข่าย ซึ่งจะเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาได้อย่างที่แท้จริง

รวมพลังปฏิรูปการเรียนรู้ เชื่อมร้อยการศึกษาไทยทั่วประเทศ

ระบบการศึกษาที่ดี
เกิดจากการมีส่วนร่วม
ของทุกคนในสังคม

TEP Forum

“ถึงเวลาเปลี่ยนการศึกษาไทย”

เปิดพื้นที่สานพลัง ร่วมคิด ร่วมทำ
ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง

พันธกิจ

- 1 สร้างเครือข่ายและพื้นที่การทำงานร่วม (Platform)
- 2 เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางสังคม (Social Paradigm Movement)
- 3 เชื่อมโยงการทำงานกับภาคนโยบาย

โจทย์วิจัย
จาก Demand Side
และงานวิจัยเชิงระบบ
“ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
บนฐานความรู้ จากผู้
มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย”

หัวข้อวิจัยที่ 1

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

- กำหนดผลลัพธ์ทางการศึกษา
ที่พึงปรารถนา (The Desired
Outcomes of Education: DOE)
- สร้างการมีส่วนร่วม (Participation)
- สร้างการตื่นตัว (Awareness)

หัวข้อวิจัยที่ 2

การวิจัยรวบรวมโรงเรียนดีมีคุณภาพ

- กำหนดเกณฑ์การประเมิน
“โรงเรียนดีมีคุณภาพ”
- พัฒนาเทคโนโลยีในการประมวลผล
ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)
- สร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษา
ปิดช่องว่างและเสริมพลังการทำงานในพื้นที่